1881

La

Cora Pairal

S. Mulet

29

LA CASA PAIRAL.

LA CASA PAIRAL.

DRAMA EN TRES ACTES Y EN VERS,

ORIGINAL DE

SILVESTRE MOLET

Y

ANTON FERRER Y CODINA.

Estrenat ab extraordinari éxit en lo Teatro del Odeon
en la nit del 17 de Mars de 1875.

BARCELONA.
ARXIU CENTRAL LÍRICH-DRAMÁTICH DE RAFEL RÍBAS,
carrer de la Unió, número 5, pis 3.er
1875.

REPARTIMENT.

PERSONATJES.	ACTORS.
TONA.	Donya Cayetana Vidal.
GRACIETA..	„ Carlota de Mena.
LLUCIÁ	Senyor Tutau.
RAMON	„ Jané.
PERE	„ Muela.
SENYOR ROMEU.	„ Virgili.
LETS..	„ Molgosa.
JUAN	„ Pedrola.
MIQUEL	„ Comas.

HOMES 1.r y 2.n PAGESOS.

La acció en un poble de Catalunya.

Ningú podrá traduhir, representar, ni reimprimir aquest drama, sens permís dels autors.
Lo director del ARXIU CENTRAL, es l' únich encarregát d' aquesta obra, y ab ell deurán entendrers' tots los teatros y societats particulars que vulgan representarla.
Quedan reservats tots los drets.

BARCELONA.
IMPRENTA DE ESPASA GERMANS Y SALVAT.
Robador, 39 y 41, y Cera, 51.

ACTE PRIMER.

Lo teatro representa la entrada de una casa de pagés: en lo fondo una porta-barri que dòna al carrer, y á la esquerra del actor la casa pagesía ab porta gran; entre aquesta y 'l fondo un pòu ab corda y curriola; á la part dreta paret y porta falsa; devant d' ella una taula y banchs. Varias eynas de pagesía penjadas per las parets y mòl blat de moro en lo balcó.

ESCENA PRIMERA.

LLUCIÁ, netejant un' eyna. TONA, trayent aigua del pòu.

TONA. Jo t' asseguro, Lluciá,
que 'm recremas las entranyas:
per tot arreu veus montanyas;
LLUCIA. Y tú, tot ho trobas plá.
TONA. Jo ho trobo tal com es.
LLUCIA. Dona...
Mira que ton bon desitj
te enganya de mitj á mitj,
la nostra situaciò, Tona,
es apurada, y no poch,
havém hagut de empenyarnos,
y que no podrém posarnos
may mès los ossos á lloch.
TONA. La part mès grossa que hi há
no la debém.
LLUCIA. Sí, de prompte...
TONA. Ja sabs qu' aquesta es á compte.
del dot que á n' ella 's dará.

671420

LLUCIA. Y si ara en Ramon morís...
(Moviment de Tona.)
veurás, dona, tot pot sè,
¿no seria un deute que
pagarlo fòra precís?
Yo no sè perque en Ramon
tinguè la mala fal-lera
d' aná á seguí una carrera
qu' á n' ell no li correspon,
que 'l xich nostre á ben portarse
sen nèt de pagés com es,
y fill de pare pagés,
pagés debia quedarse.

TONA. ¡Bah! Això son antichs ressabis...
si tothom pensés com tú,
no estudiaria ningú
y 'l mòn no tindria sábis.

LLUCIA. ¿Qué sabs tú d' això, mussola?
cada hú conforme al sèu ram;
qui naix en lo camp, al camp;
qui en la ciutat, á la escola;
aquet, que estudihi, sí,
pues los llibres pot compendrer.
que 'n lo que sabém entendrer
nosaltres, es en fer ví.

TONA. Donchs, no cregas que m' atrapas
dihent que no podém sè entesos:
jo sè que hi há hagut pagesos
qu' han arribat á ser Papas.
Ab lo temps, quí sab encara
la sort que á 'n el xich li espera.

LLUCIA. Jo sè que la tal carrera
me costa un ull de la cara.

TONA. Poca claror t' enlluerna,
y poch treball te fatiga...
Vamos, ets massa á l' antiga.

LLUCIA. Y tú massa á la moderna.

TONA. Oh, mira, això 'l temps s' ho porta.

LLUCIA. ¿Cóm lo temps?

TONA. Sí, ¿qué t' espanta?
¿no 's diu que 'l temps adelanta?
Donchs avant, qu' es lo que importa.
Lo fill me segueix la veta
y jo n' estich ben joyosa...

¡Oh! y després, qu' aixó ja es cosa
del pare de la Gracieta;
al demanarli á sa filla
ens ho aconsellá ell mateix.
Digam tú ¿quí 'l contradeix
al pare d' una pubilla?

LLUCIA. Es cert.

TONA. ¿No val mès aixís?
Vritat es que 'ns costa mòl,
pero, á lo menys, si Dèu vol,
el podrém veurer felís.
Enguany la carrera acaba
y avuy vé, y un cop vingut,
al mirartel tan sabut
¡veurás com te cau la baba!

ESCENA II.

Mateixos, ROMEU.

ROMEU. Que la pau per assí sia.

LLUCIA. Senyò Romeu.

TONA. (¿Qué voldrá?

LLUCIÀ. Ja veurá, torni á tancá
qu' el bestiá sortiria.

ROMEU. ¿Esteu tots bons?

TONA. Pts... per ara...

LLUCIA. Estém passant y adorant.

ROMEU. ¿Y vos sempre treballant?

LLUCIA. La minestra costa cara,
y ab tanta contribuciò
als carlistas y al gobern,
no arreconém al hivern,
al istiu, ni á la tardò.

ROMEU. Amigo, es ben natural
y al carlí rahò li sobra;
si contribuciò aquell cobra,
n' ha de cobrá ell.

TONA. ¡Oh, y tal!
y si demá al Jep del Frare
li pega que vol ser rey,
contribuciò també á n' ell.

ROMEU. ¡Ves en á qui vè á treure ara!
Don Cárlos tè 'l dret diví,

no ho dupteu, indisputable.

TONA. Deu tení 'l dret del diable.
Avuy ja no son per 'si.

ROMEU. Al sentius aixís repugna.

TONA. Sempre de braus tirant flamas,
y á tots los hi faltan camas
en cuan puja la columna.

ROMEU. Es batrán un contra cent.

LLUCIA. Vaya una cuestiò tant tonta.

TONA. Vosté s' erra mòl cuan conta.

LLUCIA. ¡Oh! y m' han dit á cal Climent
que en los boscos de 'n Palet
y del turò al altre part,
rondaba ahí cap al tart
la partida de 'n Miret.

ROMEU. Bè vaig sentí dirho així;
tant, qu' ara 's forma en el Clot
la columna de 'n Cirlot
que crech qu' haurá de sortí.

TONA. (Prou ho sabs bè del cert tú.)

ROMEU. ¿Y qué tal? Deixém aixó.
¿Hos ha arribat el noy?

LLUCIA. No,
aquet tren 'l deurá dú.

ROMEU. No heu gastat poca moneda
ab aquet xicot.

LLUCIA. Sí, un xich.

TONA. ¿Qué n' ha de fè? ¡Está bonich!

LLUCIA. Tona, vá, no siguis bleda.

ROMEU. Si hos veyau may ab apuros,
encar que no 's cobra massa,
lo qu' es per la vostra casa
sempre guardo vuit cents duros.

TONA. ¿Qué?...

ROMEU. Crech que no hos parlo mal.

LLUCIA. Per xo no.

TONA. (Si no 'm deturo...)

LLUCIA. Seria per gran apuro
vendre ma casa pairal;
¡ma casa! llibre en hont veig
entre sas bigas corcadas,
dels mèus, historias passadas,
hont mòn cor sempre hi llegeix.
Hont veus, entre 'l negre vel,

en nit de bonansa falta,
som sentit, com qui li falta
un prech per entrar al cel.
Hont reunits, senyò Romeu.
prop l' ascò en santa vigilia,
hi vist mil cops ma familia
pregant per 'ls ávis á Dèu;
casa hont resar aprenguí,
casa hont tant hi estimat,
casa, en fi, en hont sò nat,
y en hont desitjo morí.

ROMEU. Això es una tontería
si ho mireu un xich despacio.

LLUCIA. Donchs jo ni per un palacio
ma casa cambiaria.

ROMEU. Donchs la mèva, que casual
fòra si edat li trobessin,
la daria, si me 'n dessin
un duro mès del que val.

TONA. Será aixís, senyor Romeu,
vos la dariau, ell no.

ROMEU. Lo qu' es tanta adoraciò
jo tant sols la tinch á Dèu.
Y no 's penseu, la voldria
tant sols per tirarla á terra.

LLUCIA. Mòl mès el negoci esguerra;
aixís menos li vendria.

TONA. Ben dit.

LLUCIA. Sí, senyò Romeu.

TONA. Primè véndrens la camisa.
(Se sent tocar á missa.)

ROMEU. Me 'n vaig, que tocan á missa.

TONA. (El diable en els peus de Dèu.)

ROMEU. Adèu siau.

TONA. ¿Sabs que pots fer?
arribarte á la estaciò
á rebre 'l noy.

LLUCIA. Tens rahò.
—La Gracieta en aquí vé.

ROMEU. ¡Ah! ¡ella! Está qu' encisa.
¡Oh! Si puch, mèva será.—

LLUCIA. Vaja, ja 'l vaig á buscá. *(A Gracieta.)*

ROMEU. (M' hi jugaria la missa.) *(Se 'n vá.)*

ESCENA III.

TONA, GRACIETA.

TONA. ¿Qué tal, está bó 'l tèu pare?
GRACIET. Mòl bó.
TONA. ¿Y qué tal, Gracieta?
(Contemplantla.)
¡Jesús, y que vas bonica!
GRACIET. Com avuy es dia de festa.
TONA. Te dich que fas un goig...
GRACIET. *(Ab modestia.)* ¡Vamos!...
TONA. ¡Bá! no 'm sigas paperera,
que ja sabs tú que la Tona
tot ho diu, tal com ho pensa.
Ja trobo bè que las noyas
devant de gent forastera,
y sobre tot habenthi homes,
sigan humils y prudentas,
pero estantne entre familia,
perque tú 'm serás parenta,
jo no veig pas de que póden
servirne semblants ximplesas.
Pero, ¿d' ahònt vens?
GRACIET. Del correu;
lo pare, que avuy espera
carta d' allá á Barcelona,
m' hi ha enviat á mi mateixa,
y com que 'm vè de passada
hi entrat á veurer que feyan.
TONA. ¿No has vingut per altre assumpto?
GRACIET. No, Tona.
TONA. ¡Com si m' ho deyas!
¡Mireula! ja s' enrajola.
¿Perqué no dirho ab franquesa?
Las xiquetas d' avuy dia
jo no sè pas com sou fetas,
sempre 'n porteu una al pap
y altre al sach; aixó no 's feya
algun temps: ¡cá! las fadrinas,
sens deixar de ser modestas,
la vritat pura parlaban;
ara... ¡quína diferencia!

Tirantla de vergonyosas,
may diuhen res de 'l que pensan.
¿Pero que hi fá qu' ho amaguis
si jo ho sè com tu mateixa?...
Tú has entrat ab una escusa
pensant ab tas amoretas
per veure en Ramon... ¡Tonta!
ja se 's tornat mès vermella
qu' una magrana; ¿y en sustancia,
vés perqué? ¿no li ets promesa?

GRACIET. Vritat es.

TONA. ¿Donchs á que darte
tanta vergonya?

GRACIET. ¿Es de veras
que arriba avuy?

TONA. Bè l' espero;
ja sabs que la carta deya
que *lligaria* 'l dumingu
pa la mañana, ara vejas
si 'l dumingo...

GRACIET. Sí, es avuy;
mes á aquest' hora ja 'm creya
que fòra aquí.

TONA. ¡Hola! ¡hola!
sembla qu' estás impacienta.
Encar que, no es de estranyarse:
tres anys es mòl llarga ausencia,
y com que segòns lo ditxo
«qui s' espera 's desespera,»
tú estás ja desesperada.

GRACIET. Jo no dich tal.

TONA. Pero ho pensas;
com que las fadrinas d' are
tot ho diuhen á la inversa.
—Dígam; ¿qué 'l vols mòl?

GRACIET. Sí, Tona.
mes tinch pòr.

TONA. ¿De qué?

GRACIET. Si aquesta
carta que durè á n' el pare
acredita lo qu' ell pensa,
tal vegada...

TONA. ¿Qué vols dí?

GRACIET. No sè si fet per l' enveija

á n' el pare han enterat
qu' en Ramon, des que d' aquesta
vila va aná á Barcelona,
dú una conducta mòl péssima.

TONA. ¿El mèu fill?

GRACIET. Per aixó es qu' ell
allá va escriurer, per veurer
lo qu' hi há de cert en aixó,
y ara rebrá la contesta.

TONA. Es vritat; tèns rahò, noya,
enveija tant sols, enveija;
algun ximple d' aquet poble
que 'l matará la rabieta,
¿que 'l mèu fill?... ¡no vull pensarhi
perque aixó sols fòra ofendrel!

ESCENA IV.

Ditas, ROMEU.

ROMEU. Lo cel vos guardi de mal.

TONA. ¿Altra vegada per 'sí?

ROMEU. Cuant hi sigut á n' allí
havian jirat 'l missal.
(¡Mare de Dèu, y qu' es mona.)

GRACIET. (¡Quín home!)

TONA. Entri si vol.

ROMEU. Ola, maca. *(A Gracieta, acostántseli.)*

GRACIET. (¡Uix! ¡lo mussol!) *(Al fástich.)*
(¡Si sabia 'l gust que 'm dòna!...)

ROMEU. *(A Gracieta.)* ¿Ni mereixo, ¡Ave-Maria!
un Dèu tè guart?

GRACIET. Dèu lo guart.
(De mala gana y girantsi d' espatllas pera dirigirse á Tona.)
Tona, me 'n vaig que tinch tart.

ROMEU. Oy, si sè aixó no venia.
Sempre que estás aprop mèu
noto que 't vè la gran pressa;
¿perqué fuges tant depressa?
¿qué 't faitg pòr?

GRACIET. Senyor Romeu,
res d' aixó.

ROMEU. Donchs, á que vè...

GRACIET. Tinch feina, y l' obligaciò
es ans que la devociò.
Adèu siau, *(A Tona.)*
ROMEU. Mes,,,
GRACIET. Passiobè. *(A nantsen.)*

ESCENA V.

TONA, ROMEU.

ROMEU. (Sempre estant aprop mèu, frisa.)
TONA. (Queda ni un estaquiròt.)
ROMEU. (Es pot dir qu' es un pebròt
que m' ha costat una missa.)
¡Y que 'n soch de desgraciat!
TONA. ¿Qué li passa?
ROMEU. ¡Una trageria!
TONA. Bè, espliquis.
ROMEU. ¡Es cosa séria!...
Tona, visch enamorat.
TONA. ¡Qué 'm conta!
ROMEU. Lo que sentiu.
TONA. ¿Y ara li vè? Pero miri
que ja se 'n va al cementiri.
(Comensa esforsantse per detenir lo riurer y acaba fent una gran riallassa.)
ROMEU. (¡Bá, bá, bá! ¿De qué se 'n riu?)
TONA. ¿Y es guapa?
ROMEU. De tal guapesa,
que sembla un ángel.
TONA ¿Tant?
ROMEU. Tant.
TONA. Donchs digui que semblarán
un ángel y un gòs de presa. *(Rient.)*
ROMEU. Bè, vos sempre esteu de broma.
TONA. No s' enfadi. ¡Qui ho diria!
¿Vosté estima? No volia
saberne d' altre.
ROMEU. ¿Qué?
TONA. ¡Home! *(Lo mateix.)*
ROMEU. Aprop vostre no 's pot viurer.
¡Vaya un génit, sant Antoni!
TONA. Perdoni, senyor, perdoni.
ROMEU. No entench qu' es lo que os fá riurer.

¿Qué no soch de carn y ossos
per estimá y festeijar
com los demès?

TONA. Home, es clar,
també festeijan 'ls gossos.

ROMEU. ¡Hum! *(Ab mòl enfado.)*

TONA. Bè; no s' ho prengui á mal.

ROMEU. Es qu' aixó passa de mida.

TONA. Jo soch aixís... divertida.

ROMEU. Donchs jo no; jo soch formal.

TONA. Donchs formal, vínguim aquí;
díguim quí es, que si podia...

ROMEU. Es la Gracieta...

TONA. ¿Eh?

ROMEU. Y voldria
que vos parlessiu per mí.

TONA. Ja tè ventura que 'm troba
de broma, nineta freda,
que si no, á cops de galleda
l' hi feya una cara nova. *(Amenassantlo.)*

ROMEU. ¡Eu! *(Apartantse.)*

TONA. ¡Pretendre á la Gracieta!
¡Miréuvos lo vell greixòs!
¡Hont se 's vist, vení á fer l' òs
á una nina tant tendreta!...

ROMEU. Pero...

TONA. Fugi, vell estrany. *(Airada.)*

ROMEU. ¡S' encèn com lo cotò fluix!
¿Donchs, y si ella 'm volguès?

TONA. ¡Uix!
¡No 't fará mal, cap cigrany!

ROMEU. ¡N' hi há per pegarse un tiro!
¿Qué os vá á vos per no volguerho?

TONA. ¿Pot ser li convè 'l saberho?

ROMEU. Mòl.

TONA. A mí no 'm convè 'l dirho.
(Repentsantse.)
Sí que li dirè. Li dich
sols per donarli rabieta:
sápiga que la Gracieta
es promesa ab lo mèu xich.
(¿Si seria ell pot ser
el dels informes...? ¡el ransi!
¡despreciemho!) No s' hi cansi.

(Entra á la casa.)

ROMEU. Vaja, Tona, passiobè.

ESCENA VI.

ROMEU.

Son promés... y avuy arriba...
y prompte, per consegüent,
se casará ab la Gracieta
y jo 'm quedo... ¡Oh!... ¡veurém!
no sòn pas casats encara,
y ¿quí sap? ¡ajudant Dèu!...
En mès intrincats negocis
m' hi encontrat y n' hi exit bè.
Romeu, pensemho ab calma,
pensém ab calma, Romeu.
Avans de tot, demanemla
á sòn pare, pus els vells
prefereixen la riquesa
cuan la tè algun pretendent.
Si me la dòna, mòl fácil
será que tot surti bè,
pero si acás me la nega
y en Ramon la vol per ell,
que tremolin, pus no saben
lo que avuy pot en Romeu.

ESCENA VII.

DIT. LETS, PAGESOS.

LETS. ¿Quí hi há así?
(A mitja veu desde el fondo.)
ROMEU. (¿Qué farè?)
(Sens adonarsen de Lets.)
LETS. *(Als pagesos.)* Esperéume;
Dèu lo guart, senyor Romeu.
¿Qué sab si la Tona?...
ROMEU. *(Maquinalment.)* Adintre,
crídala.
LETS. ¡Cá! si 'ns en aném
á la casa de la vila

que hi tenim un ball de aquells...
vull dir que avuy 'ns sorteijan,
y entro á veurer solsament
si es que ja está de arribada
lo Ramon.

ROMEU. No ho sè; no ho crech.

LETS. En aquí hi há un ball...

ROMEU. ¿Qué?

LETS. Penso
que ballarán malament.

ROMEU. ¿Qué vols dir?

LETS. Que encar que 'l poble
ha de presentar no mès
que tres soldats, y de joves
som divuit, al menys al menys
dels divuit, pel cap mès baix,
n' hi han catorze de dolents.

(Los pagesos s' adelantan, colocantse al derrera de Lets, que á son temps, conforme indican los versos, los vá mostrant hú per hú.)

¿Veu aquet, qu' alt, que bon mosso?
donchs bueno, pateix de ofech,
y en caminant cuatre passas,
pareix lo sach dels jemechs.
Contemplim ara aquest altre.

ROMEU. Home, ¡vaya un pap mès ple!

LETS. Lo tercer tè una finestra
per llogar; per xo 'ls bailets
en cuan lo veuhen li cridan:
«salta borni, que hi ha un rech.»
Lo cuart y 'l quint son mitj étichs;
mírils que grochs; lo sisé
es sòrt com una campana,
y si se li disparès
una pistola á l' aurella
es quedaria tant fresch!...
Lo seté coxeija y sembla
una barca de mal temps.
L' octau no arriba á la mida;
bè fòra bó per trompét,
pero es curt, y segòns diuhen
els curts no son bons per res.
Lo novè parla á tall d' ánech
y ningú del mon l' entén...

lo desè tè un briá y sempre
porta bledas al clatell.
L' onzè es manco; 'l dotzè lero;
y aquell qu' es lo tretzè,
es á dí, 'l punt de las donas,
ni es figa ni rahim... es...
galimarsot. No li deya
qù es un ball...

ROMEU. ¿Y aquet?

LETS. ¡Oh, aquet!
Aquet si que no tè taras.

ROMEU. Bon soldat.

LETS. Donchs no serveix.

ROMEU. ¿Cóm no?

LETS. Perque es fill de viuda.

ROMEU. ¡Ah! bè; sí, 'l pobre mantè
á sa mare...

LETS. ¡Cá! al contrari;
sa mare es qui 'l mantè á n' ell.
Com que aquí 'ls bons sols son cuatre.
si jo per rellans traguès
algun dels números últims,
cosa que pòt mòl ben ser,
ab trescents noranta duros
¿qué fan los tres sócios? res,
ja que per comprar tres quintos
se 'n necessitan nou cents.

ROMEU. Féslos aná.

LETS. ¿Per qué?

ROMEU. Home,
fesho, que ja t' ho dirè. *(Lets los despedeix.)*
(Se 'n van los pagesos.)
Y si caus ara soldat,
¿voldrás anarhi?

LETS. Ja ho veig,
caure soldat ara, es com
caure d' un pis al carrè.

ROMEU. ¿Anirás á la forsosa
á defensá aquet gobern
per cuatre cuartos y 'l ranxo?
Home, ¿no valdria mès
que lluitessis per la causa?
Mira, dònan vuit ralets
y las espardenyas novas,

¿qué 't sembla?

LETS. Si, bè ho entench,
lo que á mí vosté 'm proposa,
es que jo agafi un fusell
y vagi á defensá á Cárlos

ROMEU. Justament, aixó mateix.

LETS. ¿Y vol saber lo que 'm sembla?
Doncas jo li esplicarè:
lo que 'm sembla, es que ja es massa
pero massa atreviment,
(Exaltantse per graus.)
lo ferme semblant proposta,
sabent que soch d' un poblet
ahont tothom, fins las donas
y hasta los petits bailets,
sòn mès lliberals que 'n Riego;
y lo que 'm sembla ademès,
es que 'n mal ball vè á ficarse,
y que... que la ballarém.

(Aquesta última frase la diu ja exasperat y arrebussantse las mánegas com qui 's disposa á barellarse.)

ROMEU. Qu' erats un noy ja ho sabia,
pero escás d' enteniment
fins al punt de provocarme,
no m' ho creya, á fé de neu.

LETS. ¿Qué vagi á serví á don Cárlos?

ROMEU. Que á la fí será 'l tèu rey.

LETS. Si de cás ho será vostre,
y si 'm fesseu ja may mès
proposta com la de suara...

ROMEU. ¿Qué farias?

LETS. ¿Qué?...

ROMEU. ¡Beneit!

LETS. ¡Per Dèu!...

ROMEU. ¿A mí amenassarme?
Apa si pots.

LETS. Si puch...
(Anant cap á n' ell furiós.)

ESCENA VIII.

Mateixos. RAMON, vestit á tall de pinxo elegant, ab bastò y fumant en una rica boquilla.

RAMON. *(Ab gran crit.)* Lets.
LETS. Si no ets tú, mato á un carlí.
ROMEU. (¿Ell aquí?)
RAMON. ¡Senyò Romeu!
ROMEU. Recórdat d' aquesta escena.
¿Sents? *(Sens fer cás de Ramon.)*
LETS. La tindrè mòl present. *(Romeu se 'n vá.)*
¿'L mato?...
RAMON. ¿Qué 't tornas ximple?
Bè, y al últim ¿qué t' ha fet?
LETS. ¡Proposarme que m' allisti
als carlins!...
RAMON. ¿Per xo no mès?
¿No sabs de tota ta vida
que el senyò Romeu ho es?
LETS. Qué no en vulga fè á n' als altres.
¡Bah! parlém de tú.
RAMON. Ben fet.
LETS. ¿Qué no has trobat á ton pare?
RAMON. No.
LETS. T' es á rebre.
RAMON. Es que 'l tren
s' ha adelantat mès d' una hora.
La mare está bona, ¿eh?
LETS. Sí, mòl bona, ¿y qué tal tú?
RAMON. ¡Oh! Jo magníficament.
LETS. ¿Ja has acabat la carrera?
RAMON. ¡Ay, Lets, Lets, Lets, Lets!
Si veyas á Barcelona,
si hi estavas sols un mes,
veurias qu' es impossible
estudiá en allí re.
¡Quínas pells! ¡quína gatzara!
Y sòbre tot, ¡quíns cafés,
noy, quínas tardes s' hi passan!
¿Y el Prado y el Ramillet?
¡Que de conquistas tinch fetas!
¡Mira, mira cuants anells!

LETS. ¡Ma, noy!
RAMON.. Tots sòn regalats.
LETS. Aixó deu valè milès.
¿Y sòn mòl macas las noyas?
RAMON. ¡Y qué 'n ballan, noy, de bè!
¡aquells rigodons de bombo!
au, ja hi som. *(Fent un punt.)*
LETS. *(Imitantlo.)* ¡Au! Si may trech
la primera de Madrit
me n' hi vaig.
RAMON. ¿Quí tú, ximplet?
No mès trobarias raspas.
LETS. ¿Qué vols dí alló dels fustès?
RAMON. No, raspas vol dí criadas.
LETS. ¿Qué no sòn bonas tambè?
RAMON. Bé, per tú sí, per mí no;
jo tinch amors mès decents.
LETS. ¡Ah! ¿Tú bè deus ser ya metje?
RAMON. Sí, home, ja 't visitarè.
Ni tan sols hi comensat.
LETS. ¿De sério?
RAMON. Com t' ho dich, Lets.
Cuant vaig saltá del carril
de pet vaig aná al café,
allí vaig trobá uns companys
que 'm van volè un xich de bè
y hem van fè véure que al mon
hi estém un cop no mès.
LETS. ¿Y 'ls cuartos que t' enviaban?
RAMON. Si els trobas tè 'ls dono, Lets.
Pero per xo no vinch pobre.
LETS. ¿No?
RAMON. Ja veurás que riurém.
Aquí porto una partida
per gastarla, ¿qué tal, eh?
(Enseñant una gran bossa.
LETS. Salau .. noy... ¡Quína boquilla!
RAMON. ¿Vols un puro?
LETS. El fumarém.
RAMON. Cuàn me 'n torni tú vindrás.
LETS. ¿De sério?... arriba, Lets.
RAMON. Som dos que ara tenim banca
al derrera del correu,
y si 'ns dura la xiripa

que tenim fá mès d' un mes,
cualsevol que siga metje.

LETS. ¿Y en Lluciá?

RAMON. No 'n sabrá res.
Dintre vuit dias me 'n torno
y es queda tot el mateix.

LETS. ¿Y la Gracieta?

RAMON. ¿Vols dí
que 's recorda de mí, Lets?

LETS. ¿Qué 'ts boitj?

RAMON. ¡Oh! las d' allá,
si un se descuida un moment,
te la clavan ab mès sal
que no hi ha en cap adroguè.

LETS. ¡Ah, cá!...

RAMON. ¿No? Donchs me la emporto,
¡si tú sapiguesis, Lets,
que 'l buscar altres amors
era pro' olvidarm d' aquet!
¡si parlantme de aquet modo
m' has obert un perdut cel!
¿qué no 't recordas que ab ella
pensaba á tot hora, Lets?
¡ay! m' has dat una alegría
que no ho sabs tan solsament.

LETS. Ton pare, Ramon.

RAMON. Muxoni.

ESCENA IX.

Mateixos. LLUCIÁ, luego TONA.

LLUCIA. Ramon.

RAMON. ¡Pare!

LLUCIA. ¡Pr'hont burdell
has passat! ¿Has vist ta mare?
¿Y donchs que feu?

LETS. Noy, adèu.

RAMON. Adios.

LLUCIA. ¡Tona!

TONA. *(Dins.)* ¿Quí es que 'm crida?

LLUCIA. Cuita vina.—Ni 'l coneix.

TONA. ¿Y 'l Ramon? *(Surtint.)*

LLUCIA. ¿Qué no 'l veus, dona?

Corneta

TONA. ¡Cóm! ¿quí, vosté?
LLUCIA. Ell mateix.
(Toca una corneta.)
LETS. Minyons, la corneta 'm crida.
Adèu siau.
LLUCIA. Vaja.
RAMON. Adios, Lets.

ESCENA X.

LLUCIÁ, RAMON, TONA.

TONA. ¡Com t' ets tornat! ¡quí ho diria!
(A Ramon.)
Pero, home, ¿no me 'l veus? *(A Lluciá.)*
¡es senyor de cap á peus!...
Vaja, jo no 't coneixia. *(Inspeccionantlo.)*
¡Quín vestit! ¡Quína petxera!
¡ Qué bè 'n planxat y que net!
¡Si sembla que l' haigin tret
d' un calaix de calaixera!
¡ Quínas patillas mès finas!
Vamos, vull torná á abrassarte.
RAMON. ¡Mare! *(S' abrassan altra volta.)*
TONA. Xich, per atraparte
rabiarán mòltas fadrinas.
Tè dich que fas goitg, fas bè,
no estará poch contentona
la Gracieta. ¡Y que es mona!
Vaig...
RAMON. No; desprès la veurè.
LLUCIA. Lo que tens de dirnos ara,
si estás mòl adelantat.
RAMON. Jo...
TONA. ¿Quína necessitat
tens de parlarli d' aixó ara?...
Ves si vol un refrigeri,
bè li vagará bè prou
per dirnos cuan tè de sou.
RAMON. (La mare val un imperi.)
TONA. Las cosas acompassadas
han d' anar.
LLUCIA. Tens rahò, Tona.

vès y porta la porrona
del ví blanch.

TONA. Ara m' agradas. *(Se 'n vá.)*

ESCENA XI.

LLUCIÁ, RAMON, á poch TONA.

LLUCIA. ¿Y bè, qué tal? ¿t' agradat
Barcelona?

RAMON. Sí; un bon xich.

LLUCIA. ¿Hi há bons estudis?

RAMON. Hos dich
qu' es una galan ciutat.

TONA. ¿No t' hi anyorabas?
(Surtint y deixant lo porrò sobre la taula.)

RAMON. No massa.

TONA. Ara ja no te 'n nirás.
Aquí hont tè veyém serás,
un metje com una casa.

RAMON. Tant com una casa...

LLUCIA. ¿Sabs
que pot ser se 't necessiti?

RAMON. ¡Crech que 'l primer que visiti
prou l' enjegarè á ca 'n taps.)

TONA. Anirém á la Devesa
que hi há una noya mòl mala.

LLUCIA. Veyam si 't lluheixes... ¡ala!

RAMON. (Ja 'm farán fè una bestiesa.)

TONA. ¡Oh! si curarla no logra
no per xo 's desacredita,
perque aquell mal de la Rita...

LLUCIA. Mira, aquí arriba 'l tèu sogre.

ESCENA XII.

Mateixos, PERE, que contempla tota la escena á Ramon ab recel.

PERE. Gent de Dèu, que Dèu vos guart.

TONA. Aquí 'l tenim.

RAMON. (El sèu pare.)

PERE. ¿Ara has arribat?

RAMON. Sí.

LLUCIA. Ara.
PERE. Estás fet un bras de mar.
TONA. ¿L' hi agradará á la promesa?
PERE. ¿No l' hi há d' agradá? ¿y ara?
TONA. Casemlos aviat.
RAMON. (La mare,
no 'n vá poch, noy, de depressa.)
TONA. Guapo, aixerit, res li falta.
LLUCIA. Es que ans d' anar'hi ja ho era.
PERE. Y ab tan hermosa carrera...
¿L' hi heu dit lo de la malalta?
TONA. Sí, sí, ara.
RAMON. ¿Y Don Baldiri?
PERE. No hi es; es metje de Prats.
RAMON. (Vamos, están empenyats
que la clavi al cementiri.)
TONA Bè, bè, desprès hi anirá.
LLUCIA. Ara vès per confortarlo.
TONA. ¡Si no 'm canso de mirarlo!
RAMON. No 'm vindrá mal l' esmorsá.
LLUCIA. Vès, vès, y res de fasols;
tot s' ha de bessá... ¡diastre!
TONA. Donchs vina á matá un pollastre.
LLUCIA. Us deixarém un xich sols.
examinéulo bè, Pere,
que ja sortirè aviat
y 'm direu que hos ha semblat.
TONA. ¡Cuita, home!
LLUCIA. Dona, espera.

ESCENA XIII.

PERE, RAMON.

PERE. (Veig que la mèva sospita
la realitat aparta,
pus tot lo que diu la carta
lo sèu tipo ho acredita.)
RAMON. Ségui, home.
PERE. Ja estich bè.
RAMON. Y vosté está gras que peta.
(No 'm parla de la Gracieta
y 'm mira d' un modo, que...)
PERE. (Deu pensá: no 'm parla d' ella...)

Los habitants d' una vila
passém la vida tranquila,
per xo es que res nos fa mella;
aquí 's viu ab llibertat,
tenim bon sol, millors flayres.

RAMON. Jo no trobo millors ayres
que 'ls ayres de la ciutat.
En allí 'l mèu cor m' inclina.

PERE. ¿Et fa pò 'l camp?

RAMON. No s' ho pensi;
sols que... ¿sab?... aquet silenci
es quietut que m' amohina.
Aquí 's veu sempre 'l mateix.
Sempre en el devant del front
aquet mateix horizont
qu' hasta 'm fa vení panteix.
Pero allí, al etern dia
qu' es alló de: «se trasnocha,»
sempre aquell soroll de cotxe
y contínua algarabía;
teatros, balls, reunions,
passeitgs, toros, cabalgatas,
y en fí, fins allí las ratas
al públich dònan funcions.

PERE. Comprench qu' ab tot hi há encant,
pero es per qui pot gosarho.
¿Sabs que al sentirte contarho
no semblas un estudiant?
Que si un ánimo s' hi inclina,
es que ab pessetas s' exalta,
pessetas, que l' hi fan falta
á un cursant de medicina.

RAMON. Veurá, sempre hi ha ocasions.

PERE. Que no las tè may un pobre.

RAMON. (Ben mirat, sembla qué 'l sogre
em prengui declaracions.)

PERE. ¿Sabrás mòl de llatí?

RAMON. Sí.

PERE. *Sumné - stólidus.*

RAMON. ¿Qué?

PERE. ¿Qué? ¡Ah! ¡cá! no deya ré.

RAMON. (¿M' haurá parlat en llatí?)

PERE. (Está ab l' idioma corrent.
Vaija, es un metje mòl curro,

en llatí l' hi he dit burro,
y en sab tant, que no ho entén.
Entre això y aquest escrit
cap dupte 'm queda, 'm sab greu.
Darè 'l sí al senyor Romeu
que no es del tot mal partit.)

RAMON. (Aquest' home no 'm' agrada.)

PERE. Avuy fa un xich de calor.

RAMON. Una mica, sí senyor.

PERE. No bufant la marinada...

ESCENA XIV.

Mateixos. LLUCIÁ.

LLUCIA. ¿Qué tal, Pere, t' ha agradat
quedarte un xich sol ab ell?

PERE. Sí, m' agradat com hi há n' ell;
mòl Lluciá, que m' há agradat.

LLUCIA. Ramon, ta mare t' espera. *(Alarmat.)*

RAMON. (Noto ab això no sè qué...)
Hasta luego.

PERE. Passiho bè.

LLUCIA. ¿Qu' has volgut dí ab això, Pere?
Hi notat cert tó en ta veu
qu' aproba t' aspecte encara.

PERE. Lluciá, al fí li ets pare...

LLUCIA. ¿Qué vol dí àixó? ¡Dèu de Dèu!

PERE. Que 'l casament projectat
per mòl que 't siga terrible,
es avuy un impossible.

LLUCIA. ¿Y quí d' això t' ha parlat?
¿Quí ab casament ara pensa
ni deu en això responra?
Jo tan sols penso en ma honra
que al fanch ta mirada 'm llensa.
¿Qu' has sabut?... digas... ¿qué hi há?
¿qu' has descubert... ¡per ma vida!
per obrí tan cruel ferida
en un pit de maldats sá?

PERE. Per abreviar, no 't dirè
lo qu' ara 'l xich m' há semblat;
ja 't bastará de sobrat
lo que diu aquet papè.

Para Ho llegeix.

¿Sabs de llegir? *(Presentantli la carta.)*

LLUCIA. No; y pesarme
no pòt, en que 'm sigui mèngua;
aixís no podrá ma llèngua
á mí mateix deshonrarme.

PERE. Llavors, jo t' ho llegirè,
y qui tant sa honra abona,
dirá si 'l que 'n tè, la dòna
may á n' el que no la tè.

LLUCIA. Me fa mal ja tanta espera:
llegeix.

PERE. Tal nova de subte...

LLUCIA. ¿Qué 'm podrá fer, cuan lo dupte
aquí no m' ha mort ja, Pere.

PERE. *(Llegeix.)* «Et contesto ab curt espay;
»vareig dar passos de prompte,
»demanant á tot'hom compte
»d' aquet tal Ramon Buscay.
»A l' Universitat hi estat,
»hi preguntat á tot'hom,
»y t' haig de dir qu' aquet nom
»no es á l' Universitat;
»pero bè paga l' ausencia
»que á tal edifici déu;
»fora d' allí, á tot arréu
»hi topat ab sa presencia;
»ab fondas, ab balls, café,
»casas de joch, fins ha estat
»en las que cap home honrat
«ni nombrarlas deu saber...»

LLUCIA. ¡El fret m' arriba á n' els ossos!

PERE. ¿Tú, que fossis el sèu pare,
li darias la noya ara?

LLUCIA. ¡Primer la faria á trossos!
¿Cóm vols que tinguès cap mira
ab aquest' home malvat,
si sento haberli donat
hasta l' aire que respira?
Cuan si ara poguès sè,
de ma sanch que corre apenas,
li treuria de las venas
la part que á n' ellas hi tè.

PERE. Sento, Lluciá, aquet percans;
Dèu ho sab y tú també.

—Ara vés aquell dinè
que 'l necessito cuant' ans.

LLUCIA. Es vritat.

PERE. Si ho solicito,
es qu' altre casament pot
proporcionarse... Es el dot
que per ella necessito.

LLUCIA. Si que sigui aviat t' empenya,
farè que sigui aviat.

PERE. Tú, Lluciá, ets mòl honrat,
y qui tè tiòns fa llenya.

LLUCIA. ¿Vols dí que tinch jo...?

PERE. Cabal,
deixats no se 'n troban massa,
pero tú tens una casa.

LLUCIA. ¡Vendre ma casa pairal!

PERE. El que no tè mès prebendas...

LLUCIA. Es cert, Pere... tens rahò.

PERE. Diuhen qu' al bon pagador
no li sólen doldre prendas.

LLUCIA. Que tens rahò et torno á dí,
y déixam está, per Dèu!
¿pero hont?... (¡Ah! 'l senyò Romeu.)
Cobrarás demá al matí.

PERE. Fora d' aixó, Lluciá,
soch sempre 'l mateix amich.

LLUCIA. Sí, sí, Pere, ja hi estich.

PERE. Doncas, Lluciá, fins demá.

ESCENA XV.

LLUCIÁ, luego RAMON, desprès LETS.

¿Y haurè de véndrem la casa?
¡la mèva casa!... imposible...
sí, Lluciá, encar qu' es terrible
has de creurer lo que 't passa.
Pero aixó no es veritat,
no pot ser, no, no, es mentida,
¿cóm puch haber donat vida
á un sér tan vil, tan malvat?
Vull duptar d' eixas malhadas
novas, que 'm causan la mort,
y 'm diu que las cregui 'l cor

ab terribles batalladas.
¡Véndre ma casa!... aixó es,
que ab mos ulls trocats en mars,
haig de passar sos llindars
per no petjarlos may mès!
que sens tros ja per seguirhi,
conrruarè llunyans trossos,
tenint de deixar mons ossos
en un estrany cementiri.
¡Y tot aixó per l' amor
d' una mare mal imbuida!...
¡Malehida! ¡malehida...!
No sè lo que 'm dich, Senyor.
Allí vè ell. Lluciá,
conten la rábia y espera.

RAMON. ¿Ja se n' es anat en Pere? *(Surtint.)*

LLUCIA. Ara se 'n 'caba d' aná.

RAMON. Esteu d' alló mès vermell.
¿Qué us ne passa alguna, pare?

LLUCIA. Estaba rumiant ara
que pots donarme un concell.
¿Qué li farias, si un dia
ab un amich confiat,
t' haguès en un punt robat
honra y bèns?

RAMON. ¿Qué li faria?

LLUCIA. ¿Si duhentli tú gran amor,
vinguès á obrirte sos brassos,
y t' ofeguès en sos llassos
amich deslleal y traidor?
¿Si ab ell habenthe partit
fins l' aliment del tèu plat,
t' haguès l' altre part robat
ab cinisme incomedit?...
¿Que 't guès quitat tot ton bè,
alló que 's véu y no 's nombra,
lo garrofè que fèu ombra
al avi, que un sigle tè;
l' era, que recorda encara
los jochs de cuan ets petit,
y finalment, fins lo llit
en ahont morí ta mare;
y si á mès d' amich senzill,
per fè 'l cas mès inhumá,

fos un parent... un germá...

(Anant creixent.)

mès vil encar... fos un fill...?

RAMON. No sè en á que vè aixó ara.

LLUCIA. ¡Ah! ¿no sabs á lo que vè?

RAMON. Si no ho diheu mès clar... no sè...

LLUCIA. ¿No ho endevinas encara?
Veig que al mòn hi ha cor tant dú
que no 's diria ab deu llibres,
hi há cor que no tè fibras,
y aquet, Ramon, el tens tú.

RAMON. ¡Jo!...

LLUCIA. ¡Basta d' hipocressía!
El que aquí t' hi indicat,
qui ès has adivinat;
declararlo, foll sería.

RAMON. Pero heu parlat de robar,
y tal falta no 'm deshonra.

LLUCIA. M' has robat diners y honra.

RAMON. ¿Diners?

LLUCIA. Per ferte cursar
em vares posá ab apuros,
y enmatllevá 'm fou precís
cinq cents duros. *(Surt Lets.*

RAMON. *(Dantli una bossa.)* Hi há sis
cents duros. Sí, sis cents duros.

LLUCIA. D' aquet dinè m' interessa
l' orígen... sí...

RAMON. No es robat.

LLUCIA. Pot sè es en el joch guanyat.

RAMON. Legalment.

LLUCIA. ¡Y m' ho confesa!
Dinè obert ab semblants claus
sols pòt tení aquet destino...

(Tira la bossa al pou.)

RAMON. Llenséulos, no m' amohino.

LLUCIA. ¿Qué vols dí?

RAMON. Qu' estém en paus.

LLUCIA. ¡En paus! ¡Vèsten!

(Lets mira al pou, pels dinès.)

ESCENA ÚLTIMA.

Mateixos. TONA, luego GRACIETA y ROMEU.

TONA. ¿Y qué hi há?
LLUCIA. Que trech á ton fill.
TONA. ¿Per qué?
GRACIET. ¡Ramon! *(Surtint pe 'l foro dreta.)*
RAMON. ¡Gracieta! *(Ab amor.)*
GRACIET. ¿Y qué?...
LLUCIA. ¡Vèsten!
TONA. ¡No se 'n anirá!
(Surt Romeu que 's coloca en primer terme prop Lluciá.)
RAMON. ¡Mare!
TONA. No ho vuy.
LLUCIA. Donchs jo sí.
¿Y no has eixit encara?...
(Agafant una cadira.)
ROMEU. ¿Qué feu?
(Tona y Gracieta fan un crit y agafan á Lluciá.)
RAMON. ¡Gracieta! ¡Mare! *(Anantsen.)*
LLUCIA. Demá l' espero en aquí.
(A Romeu. Cuadro. Lets queda mirant dins del pou.)

FI DEL PRIMER ACTE.

ACTE SEGON.

La mateixa decoraciò.

ESCENA PRIMERA.

LETS, luego LLUCIÁ y TONA.—Lets surt sense res al cap y ab un escurapous y mira ab mòlt cuidado per tot.

LETS. No, lo qu' es jo no 'ls hi deixo;
y 'l que hi deu habé... quí sab.
Per ara ja 'm costa un cuarto
de llogar aixó, y deixá
la cachucha per penyora;
que no 'm sorprengan... nó, ¡cá!
(Treu una corda y la lliga al escurapous.)
Tots sòn per dintre... ¡ah! aixís;
veyam si pesco, veyam; *(Vá al pou.)*
posemho bè... *(Li cau abaix.)* ¡Ira de nèu!
¡ara m' ha caigut abaix!
¡Adios, cachucha!... ¡ara si
que 'm donaria á San... ¡ah!

TONA. Lluciá, 't dich qu' aixó es massa,
y que no ho aguanto mès.

LLUCIA. Ola, Lets, ¿qué buscas?

LETS. Res,
venia á omplí la carbassa.

(Omple la carbassa de ví del porrò, y se 'n vá, mirant al pou ab dissimulo.)

TONA. Lo xich se 'ns ha portat mal,
ja ho sè; tú que déus reptarlo
l' has tret pera castigarlo,

tot això 's ben natural,
pró no ha de sèr tot rigor;
dictada ja la sentencia,
noble ès qui usa de clemencia;
perdònal, donchs de bon cor.

LLUCIA. Impossible.

TONA. ¡Ah! (¡Está perdut!)

LLUCIA. No m preguis per ell si 't plau;
(Tona fá ademan de parlar.)
feste cárrech, si vols pau,
de que 'l cel se te 'l ha endut.

TONA. ¡Llensantlo, segurament
que prèst plorarém sa mort!...

LLUCIA. Dèu volguès darnos tal sort...
t' ho dich ab gran sentiment.
Ahir, que 'l mèu cor senzill
lo creya persona honrada,
fins la vida hauria dada
pera treurel d' un perill;
avuy, que de bona font
sè que 'l mal camí segueix
del vici, que sols conduheix
á la infamia y al afront,
no estranyis que m' aconhorti
de veurer sa total ruina,
que el que á la infamia camina
val mès que Dèu se 'l emporti.

TONA. ¿Morí 'l mèu xich? ¿per qué? ¡calla!...
Aquet cás no 'l sabs compendre;
al arbre, mentres es tendre,
se 'l adressa, no se 'l talla.
Tenlo aprop, réptal de fort
si es que adressarlo 't proposas,
que abandonantlo, l' esposas
á que 's crihi mòlt mès tort.

LLUCIA. Ell era bó, y ab tres anys
s' es tornat de mala mena.

TONA. *(Ab esperansa.)* Lluciá, tot home s' esmena,
ell reparará sos danys;
y tots tres posats d' acort,
y tots tres donantnos trassa,
remontarém nostra casa.

LLUCIA. ¡Nostra casa!... ¡Quin recort!
Tal volta per satisfer

los déutes ocasionats,
ens veyém arruinats,
vells, y al bell mitj del carrer.

TONA. Qué hi farém, no hi ha remey;
lo fèt ja, per ben fèt siga...
ab tot, jo... ¿qué vols que 't diga?
sòch mare, y li porto lley.

LLUCIA. Ha obrat vilment... tant y tant,
que disculpa no m' alleguis.

TONA. ¡Lluciá, per Dèu!

LLUCIA. *(Sech).* Nó, no 'm preguis
per un subjecte semblant.

TONA. Aixó nó, no es un subjecte,
es fill.

LLUCIA. Es un criminal.

TONA. ¡Oh! ¡no ets pare; ets un fiscal!

LLUCIA. Sòch un home just y recte;
justicia, sense malicia,
pero justicia haig de fer.

TONA. ¡Nó!... contra un fill no pot sèr;
contra un fill nó hi ha justicia.
Podrá saber castigar, *(Plorant.)*
sabrá sè inflexible un pare...
pró 'l pobre cor d' una mare,
no sab mès que perdonar.

LLUCIA. ¿Sens ell aquets plors tindriam?
(Mitj enternit)

TONA. ¡Déixam plorá 'l mèu infant!...
¡m' es fill... y l' estimo tant!...

LLUCIA. Me 'n vaig, que 'ns enfadariam.

ESCENA II.

TONA, GRACIETA.

GRACIET. No ploreu mès, per Dèu, Tona.

TONA. ¿Que no plori, Gracia, 'm diuś,
cuan sò perdut en un' hora
lo que aimaba mès: el fill?

GRACIET. ¿Y jo, no he perdut res?

TONA. Noya,
tú al menos...

GRACIET. ¡Al menos diu!
¿Per ventura vos l' aimabau

mès que jo?

TONA. ¿Que tú...? ¡Infelís!
Si n' ets algun dia mare,
llavoras ho podrás dir.
Jo l' he dut en mas entranyas.

GRACIET. Y jo encara 'l duch al pit.

TONA. No vulguis, per Dèu, Gracieta,
fer comparacions aixís,
mon dolor sols pot calmarlo
la fóssa que m' han d' obrir.

GRACIET. Jo crech que fins al sèr morta
seguirá mon dolor viu.

TONA. Nó, recobrém l' esperansa,
prega com jo, dia y nit
al bon Jesús, perque torni,
y tornará, jo hi estich.

GRACIET. Y encara que torni, Tona,
¿qué farè, pobre de mí?
El pare ja m' ha promesa
al senyor Romeu.

TONA. ¡Qué dius!

GRACIET. Al llegí aquella malehida
carta, que ja vos vaig dir,
va cambiá de tal modo
que ni jo 'l conech.

TONA. ¡Qué dius!
aixó no pot sè.

GRACIET. Sí, Tona.

TONA. Aixó no será, jo ho dich.
Tú no tens mare, ton pare,
no podentho fè per sí,
m' encarregá fá mòlt temps
cuidá ton cor infantil;
viviu en aquí á dos passos,
y en ma casa dia y nit
hi ets, fá vuit anys, els mateixos
que ta mare está en allí, *(Señala al cel.)*
y ab aquets drets invisibles
qu' envers tú m' ha concedit,
fins m' atreveixo á oposarme
á que 't vulga fè infelís.

GRACIET. ¡Cuan bona sòu, Tona!

TONA. ¡Bona,
y Dèu 'm castiga aixís!

ESCENA III.

Ditas, LETS.

LETS. (¡May puch sèr sol!) ¿Qué teniu?
(Desde 'l fondo.)
TONA. ¡Ah! avant, Lets.
LETS. ¡Hola, Gracieta!
¿Sabeu qu' aquesta xiqueta
(A Tona, recolsantse al pou y mirant dins de cuant en cuant.)
m' está fent lo qu' ella 's diu?
TONA. Sempre serás tabalòt.
LETS. ¿No 's diu Gracia?
TONA. ¿Y qué hi há?
LETS. Hi há,
que se 'n diu, y que me 'n fá.
¡Vaja! no feu tant el bot.
(Jo vull pintá aquí alegría
per dissimulá mès bè,
y fent 'ho aixís potser
mès fácilment 'm vendria.)
GRACIET. Preguntéuli si ha encontrat
en Ramon. *(Baix á Tona.)*
LETS. ¿Y 'l vostre hereu?
(A Tona que vá á parlarli.)
TONA. No 'n sab res. *(Ap. á Gracieta.)*
GRACIET. Bè prou qu' es veu. *(Id. á T.)*
TONA. Se n' es anat.
LETS. ¿Se 'n ha ànat?
Vet' aquí perque no 'l veig.
TONA. Es...
GRACIET. Dissimuléu. *(Ap. a Tona.)*
TONA. Es fora;
ja t' ho contarè un altr' hora.
LETS. Ara venim del sorteig.
TONA. Dígam: ¿has eixit soldat?
LETS. Per desgracia n' hem eixit
lo mitjá de cal Pulit,
jo, y el de cal Rovellat.
TONA. ¿No t' has lliurat?
LETS. Aquet mòn
es un ball... ¡nada! de frenta.

TONA. ¡Quina sort!
LETS. Per mí dolenta.
TONA. ¿Y no sabs res de 'n Ramon?
LETS. ¿Donchs que hi há?
TONA. Que 'l va llensá...
LETS. ¿El sèu pare? (Ja ho sabias.)
TONA. Lets, ¡quín favor ens farias
ajudántnoslo á buscá!
LETS. ¡'M quedo parat del tot!
serviros en Lets desitja,
pero ans d' un hora y mitja
diu que surtim per Olot.
Y encar que 'l cor hi repugna,
perque ab las balas no hi ballo,
com no puch ferhi mès, callo,
y segueixo la columna.
En Nando tambè n' ha eixit,
mes, com tè un duro diari,
buscan un que voluntari,
es véngui... Ja han acudit
per comprarlo á n' els mès pobres,
han seguit lo plá y la serra,
pero es clá, ab aquesta guerra
no n' han trobat cap de sobras,
Ara surtim cap á Olot,
com ara poch vos hi dit,
y haurá de vení 'l Petit
ab lo duro diari y tot.
Ja veyéu, ni temps 'm resta
per despedirme dels mèus.
GRACIET. ¡Válgam Dèu! tothom tè creus.
LETS. La mèva sort es aquesta.
Con que, ja podeu maná
que me 'n vaig al batalló.
TONA. Dèu te guihi y l' ángel bó.
LETS. (Veurè de podé torná.) *(Se 'n vá.)*
GRACIET. ¡Hont será, benehít sia Dèu!
TONA. Jo, y ab tot, la pòr no 'm deixa;
vaig á correr jo mateixa,
buscantlo per tot arreu.
GRACIET. No pareu fins á trobarlo...
Mes, ¿y en Lluciá?
TONA. ¿Qué? En Lluciá
pare es, y 'l perdonará;

¡vaya! ¡no ha de perdonarlo!
No 'm dòna aixó cap neguit.

GRACIET. ¡Si ho logreu, quína ventura!

TONA. ¡Bá! jo tinguès tan segura
la primera de Madrit.
En Lluciá, qu' es un cor noble
el perdonará, ho pots creurer.

GRACIET. ¡Dèu ho vulga!

TONA. Vaig á veurer
si 'l veig recorrent lo poble.
(Se 'n vá per la dreta.)

ESCENA IV.

GRACIETA, RAMON, que entra per la porta esquerra.

RAMON. ¡Gracieta!

GRACIET. ¡Ah!

RAMON. ¡Cor fidel!

GRACIET. ¿Qu' has fet, Reyna del cel pura?

RAMON. Amargar de ma ventura
los jorns que 'm guardaba 'l cel.
Guiat per maligna estrella
á mal lloch m' ha conduhit;
¡oh! ¡malhaja aquella nit
que 't vaig deixar, nena bella!

GRACIET. ¿Pero, qué pensas fer ara?
Ta mare 't busca pèl poble.

RAMON. Gracieta, tinch lo cor noble
y en mon pit fé tinch encara.
Cegat per estrany desfici,
encar que ab virtuts no mortas,
m' hi aturat devant las portas
del negre temple del vici.

GRACIET. Busca llavors un perdò
que ton pare 't donará.

RAMON. Jamay 'm perdonará;
no 'l coneixes mès que jo.
Encar que tot es bondat,
avuy, fins creu que 'l deshonra
lo sè mon pare, y la honra
es lo que tè mès sagrat.

GRACIET. Donchs, ¿qué farás? ¡Dèu etern!

RAMON. No ho sè, nena mèva, encara,

pus que de la veu del pare
lo sò mon cap encar sent.
Jo hi vingut perque volia
sentirne los mòts aquells
que ta boca de clavells
avans per 'n Ramon tenia.
Hi vingut, perque ara mès
que may ton amor 'm falta;
¡tenint l' ánima malalta
qué hi haurá que la curès!
¿No es vritat, nena adorada,
que m' estimas ab ardor?
¿ardor pur com la besada
que dòna 'l vent á la flor?
¿No es vritat que jamay
m' olvidarás?.. digas, nena;
mira que l' ánima ab pena
t' ho demana.

GRACIET. ¡Nó, nó! ¡may!
Pero, Ramon, em fas pò,
y lo grat tó de ta veu
sembla que llensi un adèu:
¿qué vols anarten? ¿eh?

RAMON. Nó;
es dir, no sè, que proscrit
sòch de ma casa pairal...
Mes, si acás per nostre mal,
me 'n 'nès d' aquí com has dit,
¿em juras serme fidel?
¿aimarme com m' aimas ara?

GRACIET. Sí, t' ho juro, per la mare
que m' está mirant del cel.

RAMON. De plaher l' ánima plora
al contemplar ma ventura:
¡ha aumentat tant ta hermosura
en lo temps que hi estat fóra!
Ton front, fèt d' aubas serenas,
demostra tanta candor,
y llénsan tan grata olor
las negras serps de tas trenas;
ta boca, com un confit,
fèta sols per estimar,
y aquets ulls, que 'ls vás robar
de tempestuosa nit.

¡Si ton amor may...! ¡M' exalta
eix pensament que m' aterra!

GRACIET. Jo 't juro que en cel y terra
no 't fará, Ramon, may falta.
T' ho juro pèl mèu arcángel.

RAMON. Pus ja no 'm dòna neguit.
¿Per ventura ha may mentit
la boca pura d' un ángel?

GRACIET. ¡Que vè 'l pare!

RAMON. ¡Mala sort!

GRACIET. Adèu, que sento que 'm crida.

RAMON. ¡Ab tú vá la mèva vida!

GRACIET. ¡Y ab tú, Ramon, lo mèu cor!

(Pere véu á Ramon, que surt per la porta de la dreta.)

ESCENA V.

GRACIETA, PERE, que surt foro esquerra.

PERE. Gracieta, tot es en vá.

GRACIET. ¡Que desgraciada, Dèu mèu!

PERE. Serás del senyò Romeu.

GRACIET. ¡Mon cor jamay ho será!...
Y si al fí ma forsa humilla
d' un pare cruel lo rigor,
no humillará may l' amor
que á un altre tè vostra filla.

PERE. ¿Pero estimant á un malvat,
no 't podrá la rahó convéncer?

GRACIET. May al cor ha pogut véncer
la forsa de voluntat.
Si en Ramon, com heu dit ja,
es un vil, podrè malehirlo,
lo mèu cap podrá aburrirlo
mes mon cor l' adorará.

PERE. Si sentiments tens al cor,
ja no hi cap tal voluntat.

GRACIET. Veig, pare, qu' ho heu olvidat
si may heu sentit amor.
Amor, es flama que ja
es un volcán cuant se sent,
volcán que mòlt mès s' encèn
cuan algú 'l vol apagá.
Sensaciò hasta incomprensible

per 'quell que 'n sòn cor batalla,
cota d' acerada malla
á tot ferro indestructible.
Ídolo qu' avans d' amoldrel,
ni 'l cor ne tenia esment;
problema, que ni 'l que 'l sent
podria jamay resóldrel.
Diheuli á l' ona blavenca
que entre sos plechs la nau tanca,
¿perqué avans mostrantsi franca
de la vida avuy l' arrenca?
¿Diheuli al vent murmurador
qu' ahi al roure acariciaba,
perqué avuy fèra sens traba
l' abat ab estrany furor?
¿Aquí á mon cor preguntéu,
perqué no 'm podeu convénce,
y á vos mateix preguntéuse
perqué á mon cor s' oposéu?

PERE. Rahons tals aquí oposantme,
en poch estimas ta honra.

GRACIET. Lo batall de ma deshonra
os veig á la má casantme;
pus l' amor que sento aquí,
á mon pesar, si no es digne,
pot sentirl' mon cor benigne
sens que 'm fassi avergonyí.
Mes sentirlo, per mon mal,
si 'm feu fè altre jurament,
tot lo que tè d' ignocent
lo fareu de criminal.

PERE. Hasta ferte 'l pit destrossos,
llénsal de ton cor pèruch.

GRACIET. Pero pare, si no puch,
encar que me 'l fès á trossos.

PERE. Jamay com tú ho podrán véurer
los que mirar sa honra deuhen.

GRACIET. ¡Cuánts n' hi ha qu' ab Dèu no creuhen
apesar de volé'hi creurer!

PERE. Convéncem, es temps perdut,
es vil, y déus despreciarlo.

GRACIET. ¿Y res no pot escusarlo
de sos fèts, la juventut?

PERE. Pero, ¿qué 'n vols esperá

de quí, enganyant á sòn pare
y trayentlo de casa ara,
ni pensa en fers' perdoná?
¿Vols que dongui sens afanys,
filla y bèns, á qui podria,
perdente, perdre en un dia
mons ahorros de tants anys?
A mès, que tampoch tan sols
vá preguntarme per tú.

GRACIET. Bè, sí, pare, si ningú
os diu aixó.

PERE. ¿Donchs qué vols?

GRACIET. Que 'm deixéu ab mon recórt,
sens que puga avergonyirme.
¡Es tan dòls podé adormirme
pensant mon perdut amor!
(Acostants'hi ab amor.)
En aquella hora acallada
per lo dit de negra nit,
cuan tot lo mòn adormit
ne fá la vida mermada;
hont llegeix lo criminal
en los fulls de sa conciencia,
una horrorosa sèntencia
que sòn cor ompla d' esglay,
en eixas nits de quietut
en hont tot recort s' arrostra,
hont Dèu sens soroll se mostra
ab sa inmensa magnitut.
¿No haveu sentit may plorosa
del modo que 'm sentiu ara,
la véu de la mèva mare
que os deya: ¡fèsla ditxosa?
De sòn amor los espills
no en vá al altre mòn s' emporta;
una mare, viva ó morta,
sempre prega pe 'ls sèus fills.

PERE. Ja ma paraula hi donat,
y es compromís y no fáula.

GRACIET. ¿Y no val una paraula,
la ditxa d' un fill aimat?

PERE. Et quedas sola, si acut
la mort, que á ma edat respon.

GRACIET. May queda sola en lo mòn

la noya que tè virtut.

PERE. De la vida los escolls
no has atravessat encara,
y apesar tèu, lo tèu pare
te 'n vol librá.

GRACIET. De genolls
vos demano, que per Dèu
desistiu del vostre intent;
mireus qu' aquet casament
em matará...

PERE. ¡Oh!

GRACIET. Escoltéu.

PERE. ¡Basta!... pèl mateix amor
pèl que fins ara t' hi oit
vull que 's fassa lo qu' hi dit.
Vina.

GRACIET. ¡Ampáram, Senyor!
(Se 'n van apresuradament per la porta dreta.)

ESCENA VI.

ROMEU, HOME 1r.

ROMEU. Ja ho saps, surten d' aquí un cuart
(Dantli un papè.)
porta el parte, aquí t' espero.

HOME. *(Ab gorra y manta.)* Está bè.

ROMEU. Corre ligero
que no hi arribessis tart. *(Se 'n vá l' home.)*
En Lluciá vá dirme ahí
que avuy lo vinguès á veurer
no es tan difícil el creurer
perqué m' ha citat aquí.
Com vaig dirli de la casa,
perque li compri será,
pus m' acaba d' enterá
en Pere, de lo que passa;
encar que perdo un bon xich,
no 'm convè comprarli ara
que 'l dinè, cobrant el pare,
podria cobrá l' amich.
Farém, donchs, el gata maula,
pus lo que 'm convè en á mí,
es que al vení en Pere aqui

falti en Lluciá á sa paraula;
aixís es fará impossible
cap avenencia entre 'ls dos,
y al perdre un negoci gros,
faig mon casament possible.
Démli un crit que 's fá tart ja
y ma presencia 'm demana
en aquí, cuan la campana
l' ataque senyalará;
y si arriba aquet papè
prompte á mans dels mèus parcials,
la sanch d' aquets lliberals
ha de correr pel carrè.

ESCENA VII.

ROMEU, LLUCIÁ.

ROMEU. Bon dia, Lluciá.
LLUCIA. Bon dia.
Ab anhel ja l' esperaba.
ROMEU. ¿Y donchs, qué hi há?
LLUCIA. Res, pensaba
véndrevos la casa mia.
Ja que tant la desitjéu,
y avuy jo 'm trobo ab apuros
atmeto los sis cents duros
que vos per ella en donéu.
ROMEU. Poch á poch, d' avuy á ahí
hi vá un bon ratet, Lluciá.
LLUCIA. ¿Que potsé ara 's negará?...
ROMEU. No hi veig negaciò.
LLUCIA. Jo sí.
ROMEU. Y no 's qu' hos vulgui cap dany,
servirvos desitjaria,
pero ara es pensa en un dia
mòlt mès qu' avans en un any.
Si ahí m' haguésseu atmès
la proposta qu' hos vaig fè,
vos tindriau lo dinè
y jo la casa.
LLUCIA. Sorprès
em deixa, senyò Romeu;
y tant ho creya jo aixís

qu' estich en un compromís
y no puch faltarhi.

ROMEU. Es veu.

LLUCIA. M' es precís aquet matí
tornar certa cantitat,
ho hi promès, y l' home honrat
sa paraula ha de cumplí.
Y que no tindrè conort
fins á tant que jo la entregui;
es un deute, y per mí cregui
qu' es cuestiò de vida ó mort,
que pus qui falta, es deshonra,
ans que faltá 'm mataria,
perque jo jamay sabria
viure un sol minut sens honra.

ROMEU. Si per mí fòra un contento,
pero el dinè es mòlt peruch,
y vamos, Lluciá, no puch,
mes per xo, creyeu qu' ho sento.

LLUCIA. Senyò Romeu, per l' amor
qu' hauriau á vostra mare,
no 'm fasséu fè un papè ara
qu' hasta pensá'hi me fá horror.
¡Penséu en ma situaciò,
que váreig dirli que aquí
pagaria aquet matí!.

ROMEU. Ja ho veig, es sensible.

LLUCIA. ¡Oh!

ROMEU. ¡Quí sab! potsè un altre dia
em torni á entrá la fal-lera...
Si el temps es posa com era
llavors, mòlt fácil seria...

LLUCIA. ¿No sent que li dich, Dèu mèu,
que ho necessito aquest' hora?
¿qué potsè ja es á la bora?...
¡Oh, sálvim, senyò Romeu!
Jo besarè sas petxadas,
sòn nom benehir sabrè.
mes donguim aquet dinè;
me quedan dugas mojadas
de terra en el Canigò,
prop del manso de can Bossi,
també hi 'nirán.

ROMEU. ¡Quín negoci

(qu' haig de perdrer tant rodò!)
Vaja, Lluciá, no hos canséu,
no puch... no me 'n parleu mès.

LLUCIA. ¿Per cuán teniu els dinés
els richs, donchs, senyò Romeu?
¡Cuan d' una acciò meritoria
recorts en guarda el Senyor,
preferiu un grapat d' or
á un crédit tení en la gloria!
¿Per cuán el diné guardéu
y en qué, donchs, voleu gastáusel?
¡Jo crech que Dèu, al donáusel,
es sols per cástich, Romeu!
Pus l' avaro, que tè el cor
dú com l' or, qu' ab afany guarda,
y que ab sed seca, bastarda,
sols d' aumentarl' busca 'l nort,
que li dol ab cega déria
fent de sa conciencia esberlas,
aixugar las blancas perlas
del que plora sa miseria,
que fret mira en sòn estrat,
al noy errant adormit,
que no ampara al desvalit
ni vesteix al despullat;
¡ay d' ell! si de semblants obras
recort ne guardan fidel!
¡Romeu, la porta del cel
está guardada per pobres!

ROMEU. Bè, vos ho agaféu així,
jo soch rich, pero tambè
en el mòn hi fet mòlt bè.

LLUCIA. Ja m' ho demostra en aquí...
poch la indigencia ha aliviat
aquell que tè or de sobras...
¡pobres pobres, si altres pobres
no vos fèssen caritat!

ROMEU. Si no voleu res mès, jo
tinch feina.

LLUCIA. Senyò Romeu,
vágisen en nom de Dèu.
(¡En qué hos haurè ofés, Senyò! *(Entra.)*

ESCENA VIII.

ROMEU.

ROMEU. No... ja m' ha sabateijat...
Aquesta gent veig que 's creuhen
que perque un que tè, veuhen,
ha de donarho... vritat...
¿Jo donaria un escreix
á cada pobre...? ¡bobada!
Caritat ben ordenada
comensa per sí mateix.
Lo qu' haig de calcular jo
es no tirá dintre 'l cossi,
aquet magnífich negoci
nulo en aquesta ocasiò.
Ara tan sols, llarga trèva
en axó 'm convè doná,
la casa mèva será
cuan la noya siga mèva.
Per ara, Lluciá, es bobada
pretendre de mí l' ajuda,
la tèva honra no es perduda
solzament está aplassada,
que no es negoci dolent
perque puga despreciarlo;
pus mès tart, al aceptarlo,
m' hi guanyarè un cent per cent.

ESCENA IX.

ROMEU, GRACIETA.

GRACIET. ¿Ell aquí?
ROMEU. ¿Ja de tornada?
Veig que ni mirarme gosas,
cuan deurias, segòns crech,
mirarme com cosa propia.
GRACIET. Aixó no s' ho pensi may,
ma resoluciò es la roca
hont s' estrellan las onadas
dels intents que vosté porta.

ROMEU. El tèu pare t' ha promesa.
GRACIET. Ha fet mal sens avans óurem,
y de ma desobediencia
ell, no jo, haurá de respondrer.
ROMEU. Si fòssis mès cristiana
et recordarias, noya,
que 'l cuart manament de Dèu,
honrar pare y mare imposa.
GRACIET. Y un de honrarne fills y fillas
¡qué n' hi fá de falta á voltas!
ROMEU. ¡Qu' estás ofenent á Dèu!
GRACIET. Mès que vosté l' am' de sobras,
Pus casi sempre l' ofen
mès aquell, que sempre 'l nombra;
y ¡ay dels que, sempre alabantlo,
sa ira ab sòns fets provocan!
pus que 'l cel recull los cors
y al infern tira las bocas.
ROMEU. Veig qu' olvidas qu' en Ramon
ni tant sols de tú 's recorda.
GRACIET. Crech que tornar bè per mal
en un mandat Dèu disposa,
y vosté, sent tant cristiá,
d' aquet mandat no 's recorda.
ROMEU. Pero, ¿qué en treus d' estimarlo?
GRACIET. Lo saberho no m' importa;
l' estimo perque 'l mèu cor
grabada sa imatje porta.
L' aimo, com aimo á la Verge,
com l' aimaria á tot' hora,
encara que cert sabès
qu' ella de mí no 's recorda
ROMEU. Gracieta, parlém á pams;
tú algunas cosas ignoras,
que á saberlas, tal vegada
em darias la rahò, noya.
GRACIET. No entench el que 'm vulgui dí.
ROMEU. ¿Crech qu' estimas á la Tona
y en Lluciá?...
GRACIET. Com á la mare
que allá en la gloria reposa.
ROMEU. Me 'n alegro, pus aixís
es fácil una composta.
Avuy en aquesta casa,

hi há una desgracia mòlt grossa;
desgracia, que tant sols tú
tens á la má el ressóldrela.

GRACIET. ¿Una desgracia?

ROMEU. En Lluciá
ha de torná á aquestas horas
una suma en el tèu pare,
qu' es la que ab ella á tú 't dota.
Jo li haig de comprá la casa
si vol quedá avuy ab honra,
en cambi de la miseria
que tal venta li reporta;
y si acás jo avuy m' hi nego
y no efectúo la compra,
ell faltará á sa paraula,
y aixó, al home de la Tona,
si no li causa la mort...

GRACIET. ¡Ara 'l comprench, cor de roca!
Y vosté, com qui al mercat
un jipò de seda compra,
vol que li vengui 'l mèu cor
per lo preu qu' aquí me 'n dòna?...
Sino que per vosté, 'l pit
ja plé de despreci, hi brolla,
ab aixó sols, s' ompliria
com torrent qu' al mar s' aboca.

ROMEU. Mira que tens á la má
de 'n Lluciá benestar y honra,
pus ab sols una paraula
honra y benestar li tornas.
Mira que 'l fè sacrificis
es tant sols d' ánimas bonas,
y del bè que 's fá en la terra
Dèu en lo cel s' en recorda.
Mira que t' ho deurán tot,
que al saberne ta acciò honrosa,
et benehirá 'n Lluciá
de sòn honor salvadora,
y al sèr mèva, la mès rica
serás de tot aquet poble.

GRACIET. ¿Ja ha acabat? Ha de saber,
qu' ans de sèr sèva, la fossa
preferiria m' obrissin
los fossers de la parroquia;

qu' estimo en mès los recorts
d' amors perduts en un' hora,
qu' aqueixas vanas riquesas
qu' ara 'm brinda aquí sa boca.
¡ Y m' está parlant de cel!
¡ Y m' está parlant de gloria,
en tant qu' ab perfidia indigna
un sacrifici 'm proposa!
Pero, es clá, ab vosté 'l pecat
es cosa de poca monta,
perque vindrá la cuaresma,
y un bon farsell fent llavoras
de sas maldats, al confès
punt per punt, las dirá totas,
y tant neta sa conciencia
es creurá tení llavoras,
qu' es capás de ferla dú
á casa la planxadora. *(Romeu vá á parlar.)*
Torni á veurer si hi há missa,
á l' iglesia, vell hipócrita,
que pot sè hi há un San Miquel
que li falta 'l diable á sota.
(¡Ah, en Lluciá! Vuy sentí 'l que
es dirán els dos á solas.)

ESCENA X.

ROMEU, luego LLUCIÁ.

ROMEU. Em sembla que tinch mòlt lluny
conseguí el sí de la noya...
¡ Oh ! tant ab sí com ab no,
ha de sèr mèva á la forsa.
¡Ay de tú, si dins la vila
entran els mèus! allavoras,
em tinch de venjar de tots
llensant mon fél, gota á gota.
Aquí vè 'n Lluciá; farém
ab ell la última prova;
com l' últim esfors del náufrech
que s' enfonsa entre las onas.

LLUCIA. ¿Vosté aquí encara?

ROMEU. Veureu;
veig qu' esteu en un mal pás.

y deixaus en aquet cás,
cregueu que 'm sab mòlt de greu.
Lo qu' es avuy, no pot sè,
tinch rahòns d' alta valía;
mes potsè encara 's podria.
trobá un medi.

LLUCIA. Dígui , ¿ qué?
¿Y será un medi...?

ROMEU. Segú.

LLUCIA. Esplíquis, donchs.

ROMEU. Si 'm creyeu,
podreu quedar com esteu
sens deurer res á ningú.

LLUCIA. ¡Miris qu' es digne d' horror,
si ab ma desgracia aquí 's gosa!

ROMEU. Mes jo vull un altra cosa,
y, com vos, ab tot lo cor.
Com vos tinch l' ánima inquieta,
y encar qu' estrany als mèus anys,
l' objecte dels mèus afanys
es la má de la Gracieta.
Per ab ella jo casarme,
sols em falta d' ella 'l sí,
vos el podeu conseguí
y lliurarvos y lliurarme.
Com que lo déute 'l dót ès
y á n' á mí 'm vindrá del aire,
cedintlo, no perdo gaire,
y vos... el noy no hi tè res.

LLUCIA. ¿Y ha pogut creurer que jo
obliguès á la Gracieta?

ROMEU. Per lo que al pare respeta...

LLUCIA. No, no, y mil voltas no.
Si ella aceptès de bon grat,
que seria cás ben raro,
no tindria cap reparo
en fè 'l que m' há proposat;
mes, veyentse com se veu
que la noya no hi cedeix...
veig qu' encara no 'm coneix,
no 'm coneix, senyò Romeu.

ROMEU. Home, probeu; aixó ray...
¿qu' hos vá mentres ella ho fássia?

LLUCIA. Traspassarli ma desgracia,

senyo Romeu, aixó may.

ROMEU. No sè 'l qu' hi podeu trobá.
Aixís lliureu á la Tona
d' una noticia gens bona...

LLUCIA. Que potser la matará.

ROMEU. Teninthi amistat tan íntima,
jo no hi veig cap disbarat.

LLUCIA. Miro que per resultat
sempre donará una víctima;
y encar que l' assumpto 'm tenta,
no fòra en mí disculpable;
jo sòch víctima culpable,
y ella ho seria ignocenta.

ROMEU. La aceptaciò es la recepta
hont casa y honra salveu,
tot d' altre modo ho perdeu.
Vaja, ¿acepteu?

LLUCIA. Nó.

ESCENA XI.

Dits, GRACIETA, presentantse d' improvís.

GRACIET. Acepta.

ROMEU. ¡Ella!

LLUCIA. (¡Ens ha sentit!)

ROMEU. ¡Qu' hermosa!
(Contemplantla embobat.)

GRACIET. ¿Lo preu, no es la mèva má?
(Al senyor Romeu.)
Donchs tot s' arregla, Lluciá. *(A n' ell.)*
Jo serè la sèva esposa. *(A Romeu.)*

LLUCIA. ¡Ah!

ROMEU. ¡Magnífich!

LLUCIA. ¡Filla mèva!
(Obrint los brassos á Gracieta, que 's precipita en ells.)

GRACIET. Y no sé perque heu duptat,
Lluciá, de ma voluntat.

LLUCIA. ¡Qu' hermosa ánimà es la tèva!

ROMEU. Al fí 'l fruit ma ánima en cull.

GRACIET. Sí, sí.

ROMEU. ¡Mèva! ¡'L goig m' exalta!...
(Anantsen.)

LLUCIA. Un moment.

(Que fins ara haurá permanescut com ensimismat, y dirigintse á Romeu.)

ROMEU. ¿Qu' ès lo que falta?
(Detenintse ab recel.)

LLUCIA. Falta saber si jo ho vull.

ROMEU. Home, si ella ab gust consent
en fervos un benefici...

LLUCIA. (Quí sab si fá un sacrifici.)

ROMEU. ¿Vos creuriau?. .

LLUCIA. Un moment.
Tú no 'm coneixes d' un dia,
Gracieta; tú sabs sobrat
que vull sempre la vritat,
ni que siga en contra mia.
La vritat may m' ofendrá;
dígasla, donchs, sens temor,
ab la má sobre tòn cor
y ab lo cor net en la má.
¿Tú vols al senyor Romeu?
¿tú vols?...

ROMEU. ¡P'ro aixó es un desori!

GRACIET. ¡Vull... que d' aquí ningú 's mori!

LLUCIA. ¡Filla mèva! *(Abrassantla ab efusiò.)*

ROMEU. ¿Y bè?

LLUCIA. Ja ho veu.

ROMEU. Veig qu' ho há promès, y es just...

LLUCIA. Just es, mes no pot cumplirli.

ROMEU. ¡Cóm!

LLUCIA. Jo sento haver de dirli,
sento darli un tal disgust;
mes, la vritat en sòn lloch;
ni ella l' estima per ferho,
ni sòn pare pot volguerho,
ni jo ho permeto tampoch.

ROMEU. Penséusi, creyéume á mí. *(Reprimintse.)*

LLUCIA. Dit está, y no torno enrera.

ROMEU. Mireu que tal volta en Pere
no está ja mòlt lluny d' aqui.

LLUCIA. Lo que á mí 'm pertany de fè
sols á Dèu jutjarho toca.
¡Vágissen! *(Senyalantli la porta.)*

ROMEU. ¡La ira 'm sofoca!
¡Oh! ¡'m venjarè! ¡'m venjarè!
(Se 'n vá furiòs.)

ESCENA XII.

LLUCIÁ, GRACIETA.

GRACIET. ¡Ah! ¿qu' haveu fèt?
LLUCIA. Allunyarlo;
lo tèu noble oferiment
mereix mon agrahiment,
mes no debia aceptarlo.
Per conservá en poder mèu
aquesta casa tan vella,
que de mòlt no val tot' ella
lo que 'l mès xich cabell tèu,
¿creyas que consentiria
en que 't fèssis desgraciada?
¡jamay! ¡acciò tan malvada
may me la perdonaria!
¡Desgraciada!... ¿no coneixes
que la qu' ès com tú virtuosa,
mereix massa ser ditxosa?
Sigas, donchs, lo que mereixes.
GRACIET. Pro aquest' home 's venjará.
LLUCIA. ¿De mí? Bueno, n' horabona.
GRACIET. ¿Pero, y la Tona? ¿y la Tona?
LLUCIA. Dèu no 'ns abandonará.

ESCENA ÚLTIMA.

Mateixos, PERE, luego LETS, mès tart TONA y desprès RAMON, ROMEU y HOME 2.n ab fusell.

PERE. Lluciá, com vulguis.
LLUCIA. ¡Ell! ¡Ah!
GRACIET. ¡El pare!
LLUCIA. (¡El dolor m' exalta.)
Es el primè cop que falta
á sa paraula en Lluciá.
El tèu aspecte m' acusa,
lo que vulguis, Pere, fès;
m' han enganyat.
PERE. Aixó es,
Lluciá, una mala escusa.

LLUCIA Pere, m' ofens, y aixó es massa.
PERE. ¿Qu' has de dir?
LLUCIA. Que 'm fás mòlt mal.
Si vols ma casa pairal,
quédat, quédat ab la casa.
PERE. Ara 't conech, y 'm sab greu.
Ta veu de mentir acaba,
pus que d' oferirte acaba
lo deute 'l senyor Romeu;
y ara el fingir tals apuros...
LLUCIA. Ment qui ho diu, com un villá.
LETS. Per vos me fan dú, Lluciá,
en aquí aquets cinch cents duros.
LLUCIA. ¿Per mí?
LETS. En Nando ha trobat
un sustitut á la fí.
LLUCIA. Bè, pero aixó, ¿qué vol dí?
LETS. Qu' en Ramon s' ha fet soldat.
LLUCIA. ¡El mèu fill! *(Surt Tona.)*
LETS. Des que ha surtit
sa culpa sens cessar plora...
TONA. ¿Qué?
LETS. Y un perdò anyora.
(Ramon á la porta, de soldat.)
LLUCIA. ¡Fill mèu!
RAMON. ¡Pare!
(Abrassantlo. Lets se 'n vá á mirá al pou.)
TONA. ¡Ah!
RAMON. Arrepentit
vinch á demaná el perdò
d' un passat que malaheixo.
LLUCIA. Ara, fill mèu, et coneixo.
TONA. ¡Fill del cor! *(Canonada.)*
LLUCIA. Trona el canò.
(Surt Romeu ab l' Home 2.n vestit ab morral y fusell y es posan foro esquerra. Romeu l' hi senyala á Ramon marcadament.)
RAMON. ¡Gracieta!
GRACIET. ¡Ramon!
RAMON. Ton cor
me 'n porto ple d' esperansa.
TONA. ¡No tè 'n 'nirás!
RAMON. La balansa
ha cambiat per ma sort.

(Tochs d' atach y canonadas lluny que no paran fins al fí del acte.)

LETS. Ja hi som.

RAMON. ¡Adios! *(Desprenentse.)*

TONA. ¡Ah, mon bè!
¡Vetlleu pel mèu fill, Senyò!
¡El matarán!

LETS. No hi pás pò.

ROMEU. No l' erris.

HOME. No l' errarè.

(Surten Lets y Ramon; detrás l' Home ab el fusell mitj amagat á la manta. Gracieta abrassada ab sòn pare; Lluciá al mitj de la escena, creuat de brassos y Tona mirant anarsen á sòn fill. Rapidès en lo telò.

FI DEL ACTE SEGÒN.

ACTE TERCER.

La mateixa decoraciò.

ESCENA PRIMERA.

ROMEU, LETS, JOAN, luego LLUCIÁ.

Romeu passeijant y resant ab un llibre á la má; Lets seguintlo menjant pomas. A l' esquerra Joan y mossos esfullant blat de moro.

LETS. ¿Y donchs, que passa 'l rosari?
ROMEU. Res. . estem resant un xich.
LETS. Vosté sí qu' ho tè segú
d' aná al cel.
ROMEU. ¡Ay, infelís!
¿qu' ho sab ningú hont tè d' anar?
Cuants n' hi há que jo, ni aixís
puch compararmhi, de bons,
qu' han passat els dias mil
de la sèva vida, fent
actes, per los que á la fí
han guanyat la gloria eterna,
y per un pecat petit
que desprès haurán comès,
creman en lo infern sens fí.
LETS. ¡Canario!
ROMEU. Mentres un es
en lo mòn, está en perill.
LETS. Y ab els anys que n' hi há d' infern
hi deu haberhi un calíu...

S' hi deuhen fè pochs bolets
ab uns terrenos aixís
tant calents.

ROMEU. ¡Calla, home!

LETS. (Ara li hem de fer l' amich,
pero 'l dia que se 'n vaigin
y me 'l tòpi prop del riu...
la mort del pobre Ramon
no tindrá de quedá aixís.
Ara lo que jo voldria
que se 'n anès lluny d' aquí,
per vèurer de pescá 'ls cuartos
que ja deuhen ser florits.)
¿Vosté que sempre llegeix,
pot sè encara no sab quín
es el sant mès alegre?

ROMEU. *(Sense deixar de passeijar y llegir.)* ¡Psit!

LETS. Sant Pascual Bailon. ¿Y 'l mès
fort? Sant Roch. ¿Y 'l mès petit?
Sant Cristófol nano. ¿'L mès
noble? San Abdon.

ROMEU. ¡Aixís! *(Cremat.)*
¡Calla, home, d' una vegada!

LETS. ¡Quin susto! ¡válga que tinch
el canò del coll ben gros!
M' ha fet del susto engollí
casi una poma sensera.
(Pausa. Lets sempre seguintli al detrás.)
¿Y crech qu' avuy ne surtim?

ROMEU. ¿Qué vols dí? *(Impacient.)*

LETS. Qu' avuy se casa,
home... ¿Bè hi haurá confits?

ROMEU. No.

LETS. ¡Quin no tan serrat!

ROMEU. ¿Home, 'm deixarás llegir?

LETS. ¡Ah! llegeixi... *(Pausa.)* ¿Sab qui 'n dia
es treu ánima?

ROMEU. No.

LETS. Es que tinch
encárrech de treure 'n una.
(No sè com ferlo fugir.) *(Pausa.)*
¿No sab qu' aquell escolá
qu' ahí va arribá de Vich?
No ajuda gens bè la missa,

parla d' un modo 'l llatí,
que no que sigui un que 'n sápíga
no s' entèn res de 'l que diu. *(Pausa.)*
¿Diu qu' ara anirém tan bè?
Diu qu' ara...

ROMEU. ¡Qué tan diu, diu!
Ja 'm tens mitj sòrt d' escoltarte.

LETS. Es...

ROMEU. ¡Vès al botaván! *(Se 'n vá pe 'l fondo.)*

LETS. (¡Aixís!)
(Seguintlo fins á la porta.)
Vegi si ho sabrá del cert
y torni á venirm'ho á dí.
—¡Joan, dòm una espanotxa!

JOAN. ¿Qué vas á fer?

LETS. *(Mirant á fora.)* ¡Ja t' hi vist! *(Tira.)*

ESCENA II.

Dits, menos ROMEU.

LETS. ¡Ma noy, quín jèp l' hi he clavat!

JOAN. ¡Ja estás fresch!

LETS. ¿De qué? ¡Cá, home!
Tot el carrè está esfullant,
y com que sab que tots l' ódian,
no podrá saber qui ès.
Enrahoném d' un altre cosa;
veniu.

TOTS. ¿Qué?... *(Tots s' aixecan.)*

LETS. Jo era soldat,
ja ho sabeu, y ara l' oncle
de 'n Lluciá, volguè morirse
deixantlo rich, y á las horas
em lliurá de la milicia
y ahí vaig arribá al poble.
Donchs sabreu, amats oyents,
qu' hi tingut dintre aquest' olla *(Pe 'l cap)*
un pensament dia y nit
tot aquest any, y es la cosa,
un grapat de naps, que temps
fá que descansan els pobres,
de las miserias humanas
dins d' aquell pou, lluny dels homes.

Vaig fer tot cuant hi há que fè
avans de surtí del poble
per treure'ls sol, ¡pero en vá!
y noys, m' haig de buscá colla;
ab aixó, 'ns els partirém
si hos repenjéu á la corda,
mentres que jo ab la galleda
baixarè abaix.

JOAN. Sí, sí, home.

LETS. Y cuan els tinguém á dalt,
tanto por uno y pax-vóbis.

JOAN. ¿Y cuán ho fem?

LETS. De seguida.

JOAN. ¡Apa, donchs! Mans á la obra.

LETS. Pero en Lluciá que no ho sápiga,
pus fòra fácil llavorans
quedar'ns per tot benefici
d' un negoci de *mil flores*,
vosaltres: las mans segadas,
jo: sols ab las calsas mollas.

(Es posa dalt de la galleda, cama en sí cama en llá y 'ls altres el baixan fins véurerli solament mitj cos.)

ESCENA III.

Dits, LLUCIÁ.

LETS. Aguantéu fort.

JOAN. No hi há pò.

LLUCIA. Bona nit.

LETS. (¡L' hem feta bona!

(Moviment de volguer deixá anar, pero tornan á aguantá fort.)

¡Per xo no deixeu aná!)

LLUCIA. ¿Y donchs, que no s' espallofa?
¿Qué feu aquí? *(Girantse al pou.)*

LETS. Res, que fá...
temps... que 'ls riñons em dònan
unas punxadas... y 'l metje
va dí, que prenguès cada hora
perfums de pou... ¡oh! y 'm sembla
que 'm van bè.

LLUCIA. Donchs vaja, prompte
á esfullá aquet blat de moro

y dèixat d' aquestas bromas.

LETS. Si acás ho estará 'l metje.

LLUCIA. Baixa, baixa.

LETS. (¡Es qu' es bona!
¡En cuant probo de pescarlos,
em pescan á mí!)

LLUCIA. ¡Au; prompte!

LETS. (No hi há remey, noys, per ara
ho tenim de deixar correr.)
(Baixa y els altres afluixan.)

LLUCIA. Dònam las claus del graner.
(Lets las hi dòna y se 'n vá per la casa.)

ESCENA IV.

LETS, JOAN, MOSSOS.

LETS. ¡Malviatje las claus!

JOAN. Res, home;
será per un altre rato,
aixó ja s' acaba prompte.
Mentrestant, còntans del temps
que tras dels carlins vas correr.

LETS. Bè, bè, no cridis tant alt.
Ells avuy manan al poble.

JOAN. Fins que puji una columna,
que ni temps tindrán per correr.

LETS. Y diu que dels presoners
que duyan, un de mòlt jove,
ha mort un jefe carlista
posant peus en polvorosa.

JOAN. Aixís ho he sentit contar...
y per cert, que tres cents homes
tenen cercada la vila
mentres alguns van per totas
las casas, regirant cups,
sallers, porxadas y golfas.

LETS. ¡No li arrendo la ganancia!
¡Pobre soldat, si me 'l tòpan!

JOAN. Sí, ja 'm sembla á mí tambè
que 'l cap li fá olor de pólvora.

LETS. Segòns jo crech, aquet jefe,
perque ab veu imperiosa
li demanava menjá,

s' ha tret de la tercerola
dantli un bèll cop en lo cap,
que fèu que 'l minyò á las horas
lo matès, empleant, diuhen,
la mateixa tercerola.
Desprès ha pogut fugir
del mitj de tota la forsa,
y encar que li han tirat
no l' han tocat; á las horas
es qu' han cercat de la vila
tots los voltáns, y si 'l tòpan...

JOAN. Dificil es que s' escapi.

LETS. ¡Cuánts morts la guerra ocasiona!
En Ramon, á no ser ella,
segú que viu y aquí fòra.

JOAN. ¿Y crech que morí aprop tèu?

LETS. Y tant aprop, que ma roba
encar guarda las senyals
de la sanch d' ell... ¡Aquell' hora,
no la olvidarè may mès!
Y 'l que mon cor mès deplora,
es no haber pogut obrirli
jo mateix, sagrada fossa.

JOAN. ¿Y segòns diuhen la gent
fòu habent eixit del poble?

LETS. No haviam donat cent pasos
fora d' ell, cuan ja la tropa
veya abrassadas sas filas,
per lo foch, que ab cintas rojas,
feya mès fosca desprès
á la ja terrible fosca.
¡Pobre Ramon! Com si 'l cor
li presagiès l' horrorosa
fí qu' allí debia trobarne,
me diguè: — «Lets, si la tomba
m' obrís una de las balas
qu' á nostre entorn la mort dònan,
dígali á la Gracieta
que mon cor lo sèu s' enporta.»
Y no bè havia acabat,
de parlarme aixís sa boca,
cuan, no d' avant, de derrera
xiulá una bala traidora
que l' estenguè sobre 'ls rochs

y ferint llavors lo vent
la corneta vibradora,
cargá la caballería
carlista, ab tan horrorosa
fúria, que vaig sè emportat
per una onada furiosa,
tal com al frágil baixell
se 'n porta al lluny blava òna.

JOAN. ¿Y dius que fòu pe 'l detrás
la ferida?

LETS. Sí; un vil home
que tots coneixeu, perque
es lo mès dolent del poble,
el feu matá, com desprès
vaig saber per boca propia
del assessí arrepentit
que vá mori prop de Roda.

JOAN. ¿Y quí es ell?

LETS. Ja m' ho sè jo;
ja li arribará la hora.
Es compte pendent que tè
ab en Lets.

JOAN. ¡Sí que... pobr' home...!

VEU. ¡La vermella! ¡la vermella!

JOAN. ¿Era aquella de la bora?

LETS. Per tú será la torrada.

ESCENA V.

Mateixos, MIQUEL.

MIQUEL. Lets, minyons, aquí ab urgencia
una nova tinch de dirvos
que á tots tindrá qu' entristirvos;
es prepara una sentencia.

TOTS. ¿Qué?

MIQUEL. Ja sabeu qu' están buscant
desde que 'l sol s' es tapat,
aquell soldat escapat
qu' ha mort aquell comandant.
Pus ara fán lo pregò
que, si despues de tirada
la tercera canonada
no s' entrega aquet minyò,

el matarán, ¡cors de hiena!
y si acás algú l' amaga
al atraparlo, per paga
tindrá la mateixa pena.

ESCENA VI.

Mateixos, LLUCIÁ.

LLUCIA. ¡Bárbaros! ¿Y aixó es vritat?
LETS. Es clá que haurá quí 'l denunci.
MIQUEL. Jo m' estava á casa 'l nunci
cuan lo pregò li han donat.
Corro á casa sens pensarhi,
hi buscat per tot arreu...
LLUCIA. ¿Per véndrerlo si 'l trobeu?
MIQUEL. Sí, sí, podeu bèn jugarhi.
LLUCIA. ¿Acás no hi há á casa tèva
mil recons per amagarlo?
MIQUEL. Sí; pero poden trobarlo.
LLUCIA. ¡Ojalá que á casa mèva
vingui, si l' han de apressá.
MIQUEL. ¿Vos, Lluciá? ¡Sembla mentida!
LLUCIA. Y qué, ¿no val una vida
qu' un altre s' esposi?
LETS. Es clá.
LLUCIA. Si en Ramon, que está en lo cel,
no haguès mort lo jorn fatal
que á aqueixa guerra mortal
se 'n aná... si un dia cruel
sort, com ara aquet soldat
haguès tingut, per ma sort,
¿no haguera benehit lo cor
que al mèu fill haguès salvat?
Avuy fá un any que 'l santuari
de mon cor, tè una ferida.
¡Siguès salvá jo una vida
de sa mort l' aniversari!...
MIQUEL. Tant certs están de trobarl'
y de cumplir la amenassa,
que ja, formats en la plassa,
sò vist lo cuadro fatal.
LLUCIA. ¡Sempre sanch, sempre ruins
los homes s' han d' odiá,

¡Cuán, Dèu mèu, s' acabará
la nissaga dels Cains!
Fiqueu aixó á n' el armari
y penjeu tot l' esfullat,
y cuan haureu acabat,
comensaréu lo rosari.
Un Pare-nostre, Miquel,
perque no 'l trobin, segueixi,
y sinó, que li serveixi
per ajudarlo á entrá al cel.
Tú, Lets, fes una voltada
pe 'l carrè; si res veyeu,
que sòu cristians penseu.
(Se sent una canonada.)
¡Jesús víu!

TOTS. ¡La canonada!

MIQUEL. Lluciá, deixeus de rahons,
podem perdre vida y bèns.

LLUCIA. ¿Si ho deixém tot pe 'ls dolents,
quí amparará may als bons?

JOAN. ¡No sè... aquesta canonada
sembla que 'l cor 'm destrossi!

LETS. Bè, aixó sí; es un negoci
qu' un s' hi juga l' espinada.
Pero, anem, teniu rahò;
jo donarè un vol pe 'l poble,
y si acás...

LLUCIA. Tens lo cor noble.
(Trompeta del nunci mòlt lluny.)

LETS. ¿No sentiu? Fan lo pregò.
¡Apa! no siguem peruchs.

JOAN. Anem, veus, y está clá;
podè no 'l podrán trobá.

LETS. ¡No 'n traginas pochs de cuchs!

(Se 'n van tots pe 'l foro. Miquel entra á la casa y Lluciá es queda en escena.)

ESCENA VII.

Dits, PERE, que 'ls topa en la porta del foro cuan van á surtir.

PERE. ¿En Lluciá?

LETS. Allí 'l trobareu.

PERE. ¿Hont aneu?

LETS. Ho hem de veurer...

PERE. No aneu lluny, si 'm voleu creurer,
que no hos en penadireu.
(Se 'n van Lets y mossos.)
—Lluciá...

LLUCIA. ¿Sabs la novedat?

PERE. Sí, y encara que m' aterra
ja es vell allò de que guerra
jamay res de bó ha portat. *(Pausa.)*
Tú 't recordarás, Lluciá,
del dia d' avuy fá un any.

LLUCIA. ¿Si es lo jorn que 'm feu mès dany,
com no l' haig de recordá?
¿Quí s' olvida d' aquell dia
que un fill hi trobá la mort?
Si recordo hasta 'l color
que cel y terra tenia.
Si recordo fins lo vent
que brunzia en las teuladas,
y 'l nombre de batalladas
que daba mon pòls batent.
Si recordo lo parat
que quedí, mirant de fora,
la brisa murmuradora
que brunzia en lo cercat.
Pus ma locura era tant,
qu' impossible á mí 'm semblaba,
perque tothom no ploraba
al fill qu' estaba plorant.

PERE. ¿Y qué 'n treus de recordarlo
á la tristò dant servey?
Cuan un mal no tè remey
lo millor es oblidarlo.
Ja sabs donchs, qu' encar que á mí
de haberho fet 'm sab greu,
prometí al senyò Romeu
la má de ma filla.

LLUCIA. Sí.

PERE. Y si avuy no li he trencat
la ma paraula empenyada,
es per tème una jugada
d' aquest' home tant malvat.
Avuy estem á sas mans,
pues los seus manan al poble.

LLUCIA. De la noya lo cor noble

sacrifiqueu, inhumans!
¿Cóm pot unirs' sens recel,
ni de sério ni per broma,
lo esparver ab la coloma,
lo infern damnat ab lo cel?

PERE. Podrian vení pitjors mals
mostrantnos contra ell encesos,
ja saps qu' estem compromesos
tú com jo, per lliberals;
ella ho ha comprès aixís
essent com es tot bondat,
y habent ton fill espirat
va darli 'l malehit sí;
tant sols, per minvar lo dany
que aquella mort li causá,
volguè endolada plorá,
y aplassá 'l nuviatje un any.
Avuy el fará, á las deu,
que deuhen ser ja á la bora,
y no fará falta á l' hora,
de segú, 'l senyò Romeu.

LLUCIA. Pues ni per xo, ni altre tant,
per fer l' acciò mès senzilla,
'guera permès que ma filla
fes sacrifici semblant;
que tot lo que hi há d' heroisme
en la resoluciò sèva,
es converteix en la tèva
en descarnat egoisme.
Dels pares la potestat
qu' es infinita algú creu,
sens pensar que 'l dit de Dèu
un terme á tot ha marcat.

PERE. Ja está fet; lo que voldrè,
que del sagrament lo pacte,
hi sigas tambè en lo acte.
¿Crech que vindrás?

LLUCIA. No pot sè
Veure entregá aquet tresor
que á mon fill perteneixia...
lo dolor em remouria
las fibras totas del cor.
No en vá á los propis 's treuhen
cuan una mort veurer tratan,

dels dolors, fins los que matan,
s' endolsa 'l fel si no 's veuhen.

ESCENA VIII.

LLUCIÁ, PERE, ROMEU.

ROMEU. Santa nit.
PERE. Y mòlt bon hora.
(Aqui está ja.)
LLUCIA. (Aqui el tenim.)
ROMEU. ¿Qué ja habeu dit lo rosari?
LLUCIA. Aviat.
ROMEU. Jo ja 'l som dit;
sò pensat, avansém feina
perque després tinch d' eixir
per un consell que tal volta
mon vot hi puga influí;
de manera que després
del casament, al sortir,
que torni aquí la Gracieta
y ens en 'nirem en venint.
LLUCIA. ¿Y potsè es aquet consell
per 'quet soldat infelís?
ROMEU. Per lo mateix.
LLUCIA. Y 'l sèu vot
¿será favorable?
ROMEU. Estich
per usar de tot rigor
cuan se refereix á un crím.
PERE. ¿Es dí, donchs, qu' allí 'l sèu vot
per matarlo tindrá un sí?
ROMEU. Y no 's penseu qu' el rencor
ma boca puga obehir,
pus li farè dí deu missas
per l' ánima.
LLUCIA. ¡Oh! sent aixís
li estará reconegut.
PERE. ¿¡Y cóm ha sigut, no 's diu?
ROMEU. Diuhen que perque li daban
poch menjá, s' ha queixat y
ha respost mòlt malament
á aquet comandant, que os dich
li ha dat, cá... una bofetada,

y el soldat, omplert de brí,
ab la pistola que duya,
mòlt gravement l' ha ferit.

PERE. ¿Y per xo volen matarlo?

LLUCIA. ¿Y qué no ha comès prou crím?
Al sentirs la bofetada,
encar que á l' honra ferit,
debia parar l' altre galta
pus que no ferho ell aixís
faltaba ab un gran precepte.
¿No es vritat?...

ROMEU. Bè, tant no ho dich,
pero debia mirá que era
un superior.

LLUCIA. Pitjò, aixís
debia parar las dugas.

ROMEU. Sempre estéu de broma.

LLUCIA. Sí...
es un cás de molta broma:
¿y no s' ha recordat, si
aquet soldat tè una mare
que mentres vagi sòn fill
al mitj deis tabals que 'l duhen
al cuadro hont tè de morí,
dormint somia goijosa,
véurel tornar y á son pit
aferrarse enamorada
fentla sòn somni felis?
¿No ha pensat que tinga un pare
que 'ls noms del consell d' aquí,
gravi á sòn front com lo ferro
marcaba avans á los vils,
per recordarls'hi algun dia
l' horrible fí del sèu fill?
Y encar qu' aixó no resulti,
¿no pensa pugui vení
algun dia, cuan la mort
el vingui á veure al sèu llit,
la figura de la víctima
que l' espera per conduir'l
devant d' aquet Dèu que pesa
dels homes virtuts y críms,
y hont' la balansa no tomban
rosaris com el que ha dit

avuy, pensant en la mort
d' un que de Dèu també es fill?

ROMEU. Dèu vá dí que quí á ferro
mata, á ferro ha de morí.

LLUCIA. Malehint á quí embrassès
lo ferro pera ferir.

ROMEU. Jo sè lo que tinch de fer,
y de mos actes al fí,
comptes á Dèu, no á vos
rendir algun dia tinch.

LLUCIA. Molta es sa misericordia,
mes ¡ay de vos y altres mil
que com vos l' han en la boca
mes jamay los baixa al pit!

ROMEU. Bè, bè, deixemnos d' això
pues per altra cosa vinch.
Voldria vèurer la Gracieta
ans del consell acudí,
pus que me 'n nirè á la Iglesia
en cuant d' allí hagi surtit.

PERE. Donchs jo me 'n nirè á arreglá.

LLUCIA. Jo també vull surtí un xich.
—Miris, en aquí la tè

PERE. Bona nit, donchs.

ROMEU. Santa nit.

(Pere y Lluciá se 'n van per la dreta.)

ESCENA IX.

ROMEU, GRACIETA, per lo foro.

GRACIET. Avuy es dels de ma vida
el mès cruel.

ROMEU. ¡Vínam aquí,
Gracieta! ¿'M voldrias dí
perqué estás tan afligida?
Ja fá dias que repara
qui 't vol, y á fé ab fèr deliri,
qu' es tornan del blanch del lliri
las dos rosas de ta cara.
¿Cuán ne serás agrahida
á mon pur y tendre amor?

GRACIET. Senyò Romeu, tinch un cor,
com tinch una sola vida;

y lo que un cop som donat,
ja no ho dono altra vegada,
ma vida hos he l' he donada
perque 'l pare m' ho ha manat.

ROMEU. ¿Y ton cor?

GRACIET. Jo vos vaig dir,
y recordarho 'm sab greu,
qu' enterrat, senyò Romeu.
está fá temps.

ROMEU. Pero, si
no falta á mon cap la llum,
digueres entre altras cosas...

GRACIET. Que d' aquellas flors hermosas
sols me quedaba 'l perfum;
perfum que mon cor fidel,
sas portas encar' li obra.

ROMEU. ¿Y si algun perfum te sobra?

GRACIET. Se 'n vá de mon cor al cel.

ROMEU. Es que ja com á marit
m' has de mirá, y nena honrada...

GRACIET. Cuan ne sigui ab vos casada,
poseu tot aixó en oblit;
y vulga Dèu que al mirarvos
duenyo de la mèva vida,
encar que 'n lo pit ferida,
puga ab lo temps estimarvos.
Y si aixó per sort logrès,
á fé que tindriau sort,
pus si cap res á mon cor,
pot sè estimaciò, res mès.

ROMEU. Al amor qu' estich sentint
dá eixa resposta damnada,
es oferí aigua salada
á qui está de sed morint.

(Surt Lets pe 'l foro y escolta amagat detrás lo pou.)

GRACIET. Recordéu que vos vaig dí
al ser á vos condonada,
que ni una sola riallada
veuriau jamay en mí.
Os váu avení á tal pacte,
ma paraula os vaig doná,
calleu com jo sè callá
y cumplirém el contracte;
y si sentiu que 'l cor mèu

jamay un suspir ne llansa,
no tingueu may esperansa
que sia per vos, Romeu. *(R. vá á parlar.)*
Crech m' ha dit 'l pare, que
parlarm' mon núvi volia,
y al vèureus de dalt, venia
per parlarvos jo també;
ara ja enterat esteu
de lo qu' haig de ser per vos;
crech que jamay cap dels dos
desenganys tindrá, Romeu.
Un any de plasso 'm prenguí
per ser per vos desposada,
á la primer batallada
de las deu, hos darè 'l sí.
(Se 'n vá per la dreta.)

ESCENA X.

ROMEU, LETS.

LETS. Sembla qu' ha quedat parat.
ROMEU. ¡Ira de nèu!
LETS. ¡Uy! ¡de nèus!
(Si no fòssin aquí 'ls sèus
ja seria confitat.)
ROMEU. Perdona si no 'm puch torsa
al sentir així 'l sèu llábi.
LETS. ¿Vol seguí un consell mòlt sábi?
No vulga may res per forsa.
ROMEU. ¡Doncas tú vols que 'm destrossi
el cor!
LETS. Nó; jo no vull ré,
sols que sens ellas volgué,
li dich qu' es un mal negoci.
ROMEU. No tenint fé y virtut mortas
en sòn pit, encar...
LETS. ¡Bobadas!
Senyò Romeu, de vegadas
la virtut se 'n vá per portas.
Jo la deixaria estar.
ROMEU. Primè 'm mati una centella.
LETS. ¿Sí?... Doncas, si jo fòs d' ella
ja 's podia preparar.
No 'l vol, be 'n clar l' hi ha dit.

ROMEU. Sempre m' ho ha dit ab franquesa,
y jo al principi, ab tibiesa
li sentia, sens despit;
y era perque no pensaba
conseguir sa ma divina,
pero ara m' assessina
lo que antes res se me 'n daba.

LETS. Bè, si á n' á mí 'm passa igual
ab la gòssa del barbè;
avans la veya, y ¡cá! ré,
ni sols en feya cabal;
desprès m' hi vaig afeytá,
y al véurem, sempre venia
y 'm llepaba, y cada dia
¡nyach! ¡nyach! al véurem entrá;
al fí li agafo aficiò,
y ara 'm sabria greu
qu' es morís també, ¿no veu?

ROMEU. ¡Vaya una comparaciò!
(Soroll á fora, lluny, y veus.)
¿Qué voldrá dí aquet soroll?
(Se 'n van á escoltá á la porta.)

LETS. Que potser haurán topat
ab lo soldat; jo he tingut
un susto dels que no hi há.

ROMEU. ¿Qu' ha sigut?

LETS. En el carrer
del camí que surt á dalt
me 'l trobo, pero ni 'l vent,
anava tan arbolat;
li han clavat una descarga
uns que li anavan detrás,
y he caigut com una alsina
serrada del cap de vall,
pensant que tot el disparo
el duya á n' el cos clavat.

ROMEU. ¿Y no l' han pogut haber?

LETS. ¡Qué, si anava com un llamp!
No es pás la primera volta
qu' ha estat aquí aquet soldat,
ha entrat per sòta las voltas,
y ab tretze ó catorce salts
ha entrat al carrer del Hort.

ROMEU. ¿Y els altres?

LETS. Sempre al detrás.
Pero, ¡cá! l' haurán perdut
perque anava ni volant;
pero, si li dònan cassa
no 's podrá pás escapá.
Figuris que no hi há porta
oberta, xica ni gran,
y als carrers no 's veu un ánima,
sembla que fassi un ruixat. *(Canonada.)*
¡Sambomba!

ROMEU. La canonada.

LETS. ¿Y ara se 'n tè d' anar?

ROMEU. No, ja fá un xich de respecte,
pero passarè per baix.

LETS. ¡Oh! per 'quí no hi ha cuidado.

ROMEU. De nit los gats son iguals,
y alló de bala perduda...

LETS. Ja 'l podria acompanyá,
pero en Lluciá ha de vení.

ROMEU. No 'm disgustaria pás.

LETS. Y ara diuhen el rosari
á la cuina. Ja veurá,
farè que 'l 'cábin de dí
aquí baix en lo portal.

ESCENA XI.

ROMEU, luego LETS.

'M sabria mòlt de greu
que se 'ls poguès escapar.
Pero no ho crech; de la vila
no podrá sortirne pás.

LETS. *(Dintre.)* Bueno, donchs; esteuse aquí.
(Se sent resar lo rosari.)
Ja están á punt d' acabar;
ja diuhen els Pare-nostres.

ROMEU. Anemsen donchs.

LETS. ¡Au, avant!
(Si se 'm presenta ocasiò
l' escanyo 'l mateix qu' un gat.)
(Se 'n van per la dreta.)

ESCENA XII.

RAMON. Avants de sortí se sent com el correr d' un home, luego obra la porta ab rapidès y la tanca ab balda de la mateixa manera, quedantse d' esquena á ella, ahont diu los primers versos.

¡Al fí he pogut arribar!
¡Gracias, Senyor!

MIQUEL. *(De dins.)* Un Pare-nostre y un Ave-María
perque 's pugui lliurar lo soldat qu' están
perseguint. *(Lo diuhen.)*

RAMON. ¡Qué escoltant
estich! ¿En casa pregant
are están per mí?... ¿quí?... ¡ah!
(Ruido de veus y la corneta del nunci.)

PREGÒ. Es fá á saber, per órdre del Comandant
de la vila, que si á la tercera canonada no
s' ha presentat lo presoner qu' ha fugit
del cuartel, acusat d' homicidi, serán
passats per las armas ell y los de la casa
hont lo trobin.

RAMON. ¡Cors vils! ¿Es poch lo privarme
de ma sanch si al fí 'm trobeu,
que fins també pregoneu
als que vulguin ampararme?
Encar que lo cor m' estrèva,
seguint aquí ma presencia,
es escriurer la sentencia
de tots els de casa mèva...
Decau mon valor moral
al pregò que 'm porta 'l vent;
(Corneta del nunci mès lluny y la veu que apenas se sent.)
sí, jo sòch l' ángel dolent
de la mua casa pairal...
Seguint tenint aquí 'l peu,
que 'm coloco m' imagino,
al igual del assessino
qu' está corrent detrás mèu.
Com mès mons bons instints tardan
fán lo perill mès durable.
¿Val ma vida miserable,
un brí de las qu' aquí es guardan?
(Vá per obrir y trúcan á la porta; recula espantat.)

¡Ah! al fí m' hi anava á entregar
creyentme ab forsas sobradas,
y al sentir las baldonadas
la sanch 'm sento glassar.
D' aquesta porta lo pany
es de ma vida la eixida.
(Vá per obrir y no gosa.)
¡Es tant trist pérdre la vida
cuant se tè vint y un any! *(Tòrnan á trucar.)*
Valor en mon cor reviu,
y á la fí aixequem la llèva;
pagui sol la culpa mèva.
¡Assessinos, ja 'm teniu! *(Obra.)*

ESCENA XIII.

RAMON, LLUCIÁ, que entra indiferent avans de veurel.

LLUCIA. ¡Qué miro!
RAMON. ¡Ah!
LLUCIA. ¡Es ilusiò!
RAMON. ¡Pare!...
LLUCIA. ¡Cóm!
RAMON. ¿No m' abrasseu?
LLUCIA. ¿Viu tú? ¡Oh, gracias, Dèu mèu!
(Abrassant'lo ab gran efusiò, y arrancant un plor.)
RAMON. Deixeume.
LLUCIA. ¿Qué 't deixi jo?
RAMON. ¡Qu' están pregonant la vida
d' aquell que mon crim ampara!
LLUCIA. ¿Qué 'l deixi... y sòch el seu pare!
RAMON. No 'm vulgueu fer parricida.
Ja sabeu vos qui sòn ells,
que 'n vá la rahò 'ls exorta.
LLUCIA. ¡Ay del que forsi la porta,
(Corra á tancar la porta y 's creuha de brassos devant d' ella méntres diu aquets dos versos.)
que 'l lleò guarda 'ls sèus cadells!
Ara vèsten á cambiá
el vestit, depressa.
RAMON. ¡Pare!
LLUCIA. Fès, Ramon, lo que 't dich ara;
desprès, Dèu ajudará.
(Entra Ramon á la casa.)

ESCENA XIV.

LLUCIÁ, luego LETS.

Rés se sent d' aquí al portal; *(Escoltant.)*
's veu qu' han perdut sa planta,
y apesar de tot, m' espanta
eix silenci sepulcral.
En vá allunyar de mon cor
vuy la fredor que hi acut;
em sembla aquesta quietut
precursora de la mort.
Pero, nó, Dèu no ho voldrá;
sòn recort sols 'm retorna.
¿Si avuy sòn amor me 'l torna,
cóm me 'l pot torná á quitá?
(Trompeta del nunci, lluny.)
Protesta sembla donar
aquet só qu' entra aquí dins. *(Al cor.)*
Mes, ¡ay d' ells! ¡ay dels butxins
que traspassin mon llindar!
¡Ay de 'l que passi eixa valla,
pe 'l fill robar 'm, sia qui siga,
pus caurá com cau la espiga
dessòta 'l tall de ma dalla.
(Surt Lets per la dreta.)

LLUCIA. ¡Lets!
LETS. ¿Qué hi há?
LLUCIA. Estígat á fora,
y no 't separis mòlt, ¿sens?
LETS. Pero, ¿qué hi há?
LLUCIA. Ha arribat
en Ramon.
LETS. ¡Vos hos burleu! *(Alegre.)*
LLUCIA. Es aquí 't dich, y es precís
que aquí entre tots el salvem.
LETS. ¿Qué per desgracia seria
el soldat qu' ara...
LLUCIA. 'L mateix.
LETS. ¿Pero cóm pot sè, si jo...?
LLUCIA. Sí, sí, Lets, pot sèr, y ès,
ara no es temps d' indagar;
ja ho sabrem, si plau á Dèu.

Vès, y si sents res, avisa.

LETS. Donchs, confieu ab en Lets.

ESCENA XV.

LLUCIÁ, RAMON.

RAMON. Responeume, pare, clá,
la sospita que tinch ara...
¿Qué pot sè es morta la mare?

LLUCIA. ¡Dèu ne volguè disposá!
Respecta la voluntat
del que la volguè!

RAMON. ¡Pobreta! *(Plorant.)*
Mes, diheume: ¿y la Gracieta?

LLUCIA. (Jo que m' en 'via oblidat.)

RAMON. ¿Qué pot sè, per mala sort,
ha baixat també á la fossa?

LLUCIA. Per mòlt que 'l cor se 't destrossa,
es com si també haguès mort.

RAMON. ¡Parleu clá, per Dèu clement!

LLUCIA. Pero, ¿quí sab?
(Vá per sortir, y tòcan las deu.)
¡Pensa vana!
La veu d' aquesta campana
t' anuncia 'l sèu casament.

RAMON. ¿Y voleu qu' encara tinga
á la vida amant apègo?
¿Qué 'n fá de la llum lo cègo
encar que del cel li vinga?
¿Pero es cert qu' ella perjura,
á un altre ha dat sòn amor?
Pare, desitjo la mort,
y res del mòn me detura.
¿Perqué al caurer de plé á plé
per 'quella bala malehida,
no vareig perdre ma vida,
en lloch de fer'm presonè?

LLUCIA. ¡Ramon!

RAMON. ¡Oh! si 'l morí are
fòra per mí gran...

LLUCIA. ¡Ramon!

RAMON. Sens ella, ¿qué 'm queda al mòn?
(Ab amargura)

LLUCIA. L' imperdible amor d' un pare,
RAMON. Perdoneu, mon cap se pert,
pero... ¡si l' aimaba tant!
¡Oh! ¡será d' aquí endevant
per mí la terra un desert!
¿Qué 'm dirá 'l brillant satí
de las violas galanas,
ni que 'm dirán las campanas
de la missa del matí?
¿Qué 'm dirá l' oloròs nart,
flaire á sa boca robada,
ni la roija nuvolada
que al sol vesteix cap al tart?
LLUCIA. Encara còntas pochs anys,
y lo jovent tot hu oblida;
sols á la fí de la vida
conta l' home 'ls desenganys.
RAMON. ¿Valen plahers, goigs y ditxas
que 'l mòn me puga oferí,
la cinta del bell tapí
que clou sas ratlladas mitjas?
LLUCIA. Ja qu' avuy tinch mès prebenda,
busca l' oblit á ciutat.
RAMON. Jamay troba 'l desterrat
lloch bell per plantar la tenda.
Sento en mon cap los estols
de mals hont mon cor s' hi estrella.
LLUCIA. Aquí está.
RAMON. ¡Qué miro! ¡Ella!
Pare, deixeunos tots sols.
LLUCIA. Vaig á veurer si olvidat
s' han deixat una sortida,
pus perilla aquí ta vida
dins d' aquet poble tancat.
(Entra á la casa.)

ESCENA XVI.

RAMON, GRACIETA, per la porta dreta.

GRACIET. ¡Dèu etern! ¿no es en Ramon?
RAMON. Veig que ma vista t' assombra.
GRACIET. ¡Dígam si ets tú, ó ta sombra
qu' ha surtit del altre mòn!

RAMON. Si bondòs 'guès fet lo fat
las horas mortals fèrm' promptes,
per vení á demanart' comptes
la fossa haguera deixat.

GRACIET. La nova de la tua mort
per tot lo poble está estesa,
y 'l pare 'm 'bia promesa
á n' en Romeu, per ma sort.
Tú sabs que per lliberal
fòu mon pare perseguit,
y es avuy l' altre partit,
d' aquí duenyo general.
Al tenir de lo meu pare
á la mèva má la sort,
y la nova de ta mort
que 'l poble tot creu encara,
fèren que ab recte judici
matès hermosa ilusiò,
y enarbolès lo penò
del mès cruel sacrifici.
Ja al altá 'm volian dú
de ta mort la nova al dils'hi,
pero jo vaig exigils'hi
lo portá un any dól per tú.

RAMON. Y en sent ja l' any acabat,
donar tòn cor y ta vida
a un altre... ¡sembla mentida
aquesta horrible vritat!
Una es la pátria, un es Dèu,
una la passiò de mare,
y del amor la santa ara
com monedas cambieu.
¡Cuánts cops ha amargat lo bès
d' espòs que se sent abatre,
al pensá que mort, un altre
pot ser l' hi dará desprès!
Amor, del cel arbre etern
que 'l fruit lo mortal atrapa,
mes si de la má se li escapa
vá 'l fruit al fòns del infern.
¿Perqué, donchs, per mala sort
mès d' un cop s' ha de estimar?
Crech que Dèu s' equivocá
fent las afeccions del cor.

No, pero això no pot sè,
siga lo que siga ara,
digas que m' aimas encara
com sempre jo t' aimarè.
Fugim, fugim lluny del mòn
omplert de formas mesquinas;
cambiem ab flors las espinas.

GRACIET. Es impossible, Ramon.
¿Oblidas que sòch casada,
que fins ohirte 'm deshonra?
y si m' estimas, ma honra
está á tas mans ben guardada.

RAMON. Guardat duch jurament tèu,
y es un jurament: axioma.

GRACIET. Si ahir vaig jurarho al home,
avuy hò hi jurat á Dèu.
Sigas aquí jutge dú
y tòn fallo haig de acatar.
¿A quí 'n vot haig de faltar,
al fet á Dèu, ó á n' á tú?
(Enérgich.—Pausa.)
Tòn silenci firma vèr
la demanada sentencia,
y 'm diu ab gran elocuencia
que cumpleixi mon deber...
No tèmis, no, que del mòn
los plahers may demá trobi;
també jo he trobat qui 'm robi
la felicitat, Ramon.
També en un recò del cor,
com afecciò avergonyida,
si pot endolsar ta vida
sempre 't guardarè un recort.

RAMON. Recort solitari y fret
que mès mon ánima anáiga;
¿qué li es una gota d' áiga
al qu' está morint de sed?
Jo vull tot, tot tòn amor,
pus m' ánima enamorada,
celos tè de la besada
que li donguis á la flor.
Ton amor es tot mon bè,
si 'm fuig, de la vida 'm lliura;
l' haig de menester per viure,

com l' aire haig de menester. *(Canonada.)*
¡ Dèu etern !

GRACIET. ¿ Qué ?

RAMON. ¡ Mala sort !
Aquí vull ferte m' aimada,
cuan aquesta canonada
m' anuncia la mèva mort.

GRACIET. ¿ Llavorans tú ets... ?
(Trompeta del nunci mòlt lluny.)

RAMON. El soldat
hont sa mort lo vent pregona.

GRACIET. ¡Reyna del cel !

RAMON. ¡ Oh ! perdona,
Gracieta, si t' he acusat.
Del canò lo só encar vibra
com si enérgich volguès dirte:
¿ qué 't guera pogut oferirte
encar que 't guès trobat libre ?
Lo festí del criminal
donat en bodas galanas,
fins las festivas campanas
cambian son só en funeral.

ESCENA XVII.

Mateixos, LLUCIÁ.

LLUCIA. Ramon, sense perdre temps
surt per la porta, y desprès,
passa per prop dels pallès
que hi há en el péu del convent,
y seguint las oliveras
pren lo camí del Pelat,
que sò vist que no es guardat
per 'questa hoste de feras.
Si jo sabès que en aquí
estiguesses mès segú,
aquí moriria ab tú
si tú haguessis de morí;
mes si també deus trobarhi
allí la mort, móstrat fort,
y recórdat de la mort
del que morí en el Calvari :
que ton prech sorprenga el vel

qu' estèn la mort ab sas alas,
perque ab lo vent de las balas
te 'n puguis pujar al cel.

GRACIET. ¡Ramon!

RÁMON. Gracieta, valor,
pus mon destino així ho vol,
y que 't resti per consol
que queda ab tú lo mèu cor;
y quedante per memoria
cor que sens tú no viuria,
un altre de tú en voldria
per no anyorarme en la gloria.

GRACIET. Prenda et darè que fins ara
fòu mon pit d' ella santuarï;
empórtat lo escapulari
que al morí 'm doná la mare. *(Donantlhi.)*

RAMON. Si morí ha de ser ma sort,
será del martiri fullas,
dins de mon cor las despullas
durá 'l plom que 'm dongui mort.
(Mòlt ruido fora.)
¿Mes quín soroll hi há per fora?

LLUCIA. De ningú que 'ns porti lley. *(Trucan fort.)*
¿Quí demana?

ESCENA XVIII.

Dits, ROMEU, HOME 1r., de cabo carlista. y vuit carlins.

ROMEU. *(Dins.)* Obriu al Rey.

LLUCIA. L' enemich es á la bora.
Vès, á l' altra part del Segre
'm reunirè ab tú demá,
vès pe 'l lloch hont t' hi dit ja;
vas segú, la nit es negre.

RAMON. Adios pare, nena adèu.
(Se 'n vá per la casa.)

GRACIET. (¡Vulgui la Verge ampararlo!)

LLUCIA. (A la fí hi pogut salvarlo.) *(Obra.)*

ROMEU. Bonanit

LLUCIA. ¡Senyò Romeu!

ROMEU. Entreguéu lo pres que aquí
sabem que habeu amparat,
y segòns lo pregonat,

tambè vos heu de seguí.

LLUCIA. Això será si el trobeu,
pus no perque ho digueu vos
ha de ser cert.

ROMEU. Vingan dos.
Tota la casa mireu.

LLUCIA. Entrar en la casa mia
podeu; res está tancat.
Sabia que erau malvat
mes no que foseu espía.

ROMEU. Perque ho vejeu mès senzill
y poch goig pot ferme ell,
sabeu que 'l nom, el Consell
m' ha donat del vostre fill.
Y tú, Gracieta, d' aquí
despedeixten per jamay.

GRACIET. Crech que no me 'n nirè may
per seguius, senyò butxí.

ROMEU. Ab tals mots em confesseu
de que hem fet bona parada,
está la casa cercada
per tot, Lluciá, no mireu. *(Ruido.)*
Sembla que ja haurán pescat.

LLUCIA. (Crech que fugir ha pogut.)
Cridan perque l' han perdut,

ROMEU. No, Lluciá, que l' han trobat.
(Surt Ramon pres. Agafan á Lluciá.)

LLUCIA. ¡Infames!

ROMEU. Será millò
que os deixeu agafá ara.

RAMON. Deixeu aná á 'n el mèu pare,
¡cruels! ja os seguirè jo.

HOME 1r. Nantros fem cumplí la lley
y ningú hi há qui l' aboni.

ROMEU. Si algú hi há que 'l perdoni
solsament pot ferho 'l rey.

RAMON. ¡Mès infamia pot haberne!
(Gracieta puja dalt del pou.)

ROMEU. ¡A la plassa!... Primè vos.

GRACIET. Si hos enduheu cap dels dos
'm tiro dins la cisterna. *(Sorpresa general.)*

ROMEU. *(Suplicant.)* ¡Gracieta, baixa!

GRACIET. ¡No!
No teniu altre surtida;

si avuy ells perden la vida
avans l' haig de perdre jo.

ROMEU. En que escoltès tas rahons
ara ja no 'ls puch lliurar.

GRACIET. Si els feu passar lo llindar
'm veureu baixar al fòns.

ROMEU. Al veuret aquí 'm repugna
¡ Baixa !... ¡ mon cor t' ho demana !

HOME 1r. El batall de la campana *(Campanadas.)*
(Moviment d' espant dels carlistas.— Deixan á Lluciá y Ramon.)
dòna senyal de columna.
(Toch d' atqch llunyá que vá creixent y canonadas fondas fins al fí del acte.)

ROMEU. ¡ Per Dèu, Gracieta, maca,
no t' hi oposis !

HOME 1r. ¿ Bè, qué feu ?
Deixeulos. *(Espantat.)*

ROMEU. ¡ Ella ! ¡ Dèu mèu !...

HOME 1r. Que la columna 'ns ataca.
(Passan correns pel carrer carlins. Los de la escena titubeijan.)

ROMEU. Per quin malehit etzar...
(A Lluciá.) ¡ Libres sou ! ¡ Vina ! *(A Gracieta.)*
(Al adelantarse á ella, fá ademan de tirarse al pou.)
¡ Qué miro !

GRACIET. Si deu un pás mès, m' hi tiro.

ROMEU. Tornarè.
(Surt Lets y detrás d' ell cuatre soldats que rendeixan, á los carlistas fentl'hos surtir á cops de culatas.)

ESCENA ÚLTIMA.

Mateixos, LETS, PERE, SOLDATS.

LETS. Ja es massa tart.

ROMEU. *(Suplicant.)* ¡ Lets !

LETS. ¡ Vagi á la porra !
(Surt lo senyò Romeu com un llamp.)
¡ que s' escapa !... ¡ vatua el mòn !
(Surtint detrás.)

PERE. Tanca depressa, Ramon. *(Ho fá.)*
(Se senten cuatre ó cinch disparos. Esclamaciò general d' horror.)

GRACIET. ¡Dèu etern!
LLUCIA. ¡Ja la sanch corra!
PERE. } ¡Filla mèva!
LLUCIA. }
RAMON. ¡Gracia amada!
LLUCIA. De la mort ens has lliurat.
PERE. ¡Y tant mal que t' hi pagat
ab ell fènte desposada.
GRACIET. Si 'm voleu desagraviá
lliureume al menys d' aquet juny,
pare, porteume bèn lluny
que may me puga trobá.
LLUCIA. Mes ta presencia perdent
¿qu' haurem guanyat, filla mèva?
LETS. Casèulos. *(Surtint per la dreta.)*
TOTS. ¿Qué?...
LETS. ¿No era sèva?
RAMON. Pero...
LETS. No hi há inconvenient.
Per mès qu' era de cor ruí
m' ha fet llástima, creyeu.
PERE. ¿Es dí que 'l senyò Romeu?...
LETS. Ha mort al volgué fugí.
RAMON. Pere...
PERE. El cel te la dòna.
RAMON ¿La tèva má al fí tindrè?
GRACIET. Dintre un any te la darè.
RAMON. Tens rahò, nena, perdona.
LETS. Y l' or, que ja será tòu,
¿me l' deixareu llibertá
del pou?
LLUCIA. ¡Ah, sí, tèu es!
LETS. ¡Ah! *(Alegre.)*
Apa, minyòns, cap al pou.
(Surten de la casa tres que baixan al pou á n' en Lets.)
LLUCIA. Ara, fills mèus, el recort
guardeu del passat exemple
y al sè units, alséuli un temple
en el fons del vostre cor;
y per lliuraus de gran mal,
fills senyors ja may volgueu,
que pagesos, honrareu
millor la CASA PAIRAL.

FI DEL DRAMA.